

tis illam & uictorialem uictimam, meiq; gladij facinora. At gladius ipse in medio amborum: declarans quàm non indignum se domino; praestitit: testansq; quod mihi fidam nauasset operam. Id si à me ipso fuisset patratum, minus fuerat futurum. Nunc aut illustrius est ipsa nouitate. Atq; ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Caterum actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consueuit. Ac primas quidem partes egi ipse. Secundas autem filius. Porro tertias Tyrannus ipse. Nam gladius omnibus inseruiuit.

LVCIANI TYRANNICIDAE, DES.
ERASMO ROTERODAMO
INTERPRETE,
FINIS.

DECLAMATIO

DES. ERASMI ROTERODAMI, NON ILLA
QVIDEM VERSA, SED QVAE SVPERI-
ORI DECLAMATIONI E LVCIANO
VERSAE RESPONDEAT.

I MIHI CAUSA hæc iudices, apud concionem popularem, quæ studijs potius, quàm exacto rerum iudicio duci consueuit, esset agenda, ac non magis apud iudices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum grauissimos sapientissimosq; non nihil profecto uerer, ne omnium animis noua hæc & insperata lætitia gestientibus, atq; (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus. Porro fauētes, beneuolosq; multo minus: quippe qui frontem modo, quasiq; personam huius negocij intuentibus, non faciem ipsam propius contemplantibus uideri fortasse possim, in cōmuni totius ciuitatis gaudio: tum autem in causa tam populari, uelut importunius obstrepere atque obturbare. Enimuero quum omnis affectus inutilis est ad recte iudicandum, tum ingens, intemperans, atque exundans lætitia, non solum iudicium omne funditus tollere solet, uerum etiam nostri sensus non raro nobis eripere: præsertim (si quemadmodum hæc nostra) post graues diuturnasq; calamitates, ac ueluti tempestatem sæuissimam, repente præterq; spem (quasi portus quidam) fuerit obiecta. Quid autem tam acerbum liberæ multitudinī, quàm seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas? Itaq; non rebus modo ipsis, sed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animam queant ad quidlibet impelli: maxime primis his aliquot diebus

diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æstus quidam impotens, omnia sursum ac deorsum miscet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum instituere non sinit. Verû uestra iudices singularis sapiëntia, perspicacitasq; non hoc tantum scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam supeditat, uti sperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidẽ nec inuidencia, nec fauore in Tyrannidem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea, & (ut opinor) nota Reip. charitate suscepi, uobis non modo nõ inuidiosum, sed fauorabile, plausibileq; uideatur. Etenim postq; uiderem manifesta quadã deorum beneuolentia, post diuturnam ac miserimã illã seruitutem, toties Reip. uotis expetitã libertatẽ aliquãdo contigisse, nihil prius curandũ nobis esse iudicaui, q; ut gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tã egregia felicitas esset pfecta, quo uidelicet munus suum huic urbi propriũ, perpetuumq; facere uellent, & constabilire, tueriq; quod largiri non essent grauati. Meminissẽm q; isdem in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt autem uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptũ ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre possumus: si beneficiũ acceptũ agnoscamus: si celebremus, si ad illos autores referamus. Neq; mihi cõmittendũ putauĩ, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impij q; reperiamur. Neq; enim isthoc nomine nõc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, & huius lucris accrescat (quantq; id quoq; longa iam Tyrannide exhaustius est, quã ut inde temere dari præmia cõueniat immerentibus) Illud agitur, ne dñj immortales qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantũ munus à nobis tãq; ingratis reposcant. Si quod ipsi solis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominẽ contulerimus. At quem hominẽ obsecro? Nempe, qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atq; hac temeritate sua restitutæ libertatis periculosam occasionem modo præbuerit, idq; adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimũ Tyrannidæ titulũ dijs eripere, sibi arrogare: Reip. diẽ dicere, ac leges ipsas in ius uocare, ciuitatẽ ingratitudinis ream agere, nisi sibi totã hãc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem iudices facinus speciosius Tyrannicidio, nullum dijs dignius: uerum hoc impudẽtior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullũ præmium honestius illustriusq; quã quod Tyrannidæ debetur. Sed hoc impensius, accuratiusq; spectandũ, ne temere decernatur indigno. Per multa siquidem, per multa ad id requirũtur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tã diuino præmio dignus quis esse uideatur: quorum nihil in hunc cõpetere, pau

lopost euincemus. Proinde quū non tolerandæ improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat: eum à legibus præmium omnium maximum petere: petere dixi, imò flagitare: & ita flagitare, ut etiam si unum ex huius arbitrio depēderint, tamen multa insuper isti creditori sunt debituræ. Quæ cuncta quum potestulare iure potuisset: maluit tamen homo uerecundus, unico persoluto, reliqua sibi deberi: ut haberet nimirum, quod obnoxia Reipu. quoties libido sit, possit impropere. Tum illud utrum risu potius, an odio dignum existimem: quod in tribunalibus, quod apud ornatissimum seuerissimorū iudicum concessum, Thrasionem quendam nobis è comœdia retulit? Sensistis iudices, ut è corona pleriq; risū tenere nequierint, dum personatus iste Hercules tragediam illam suam nobis recitabat: de sese terq; quaterq; Tyrannicida, de sapiente illo gladio cōmilitone suo, qui per se prudens senem interemit: digno uidelicet, qui inter sydera collocetur, domino in deorum numerū relato. Dij boni, quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit, iactauit, exaggerauit: quā militari iactantia, quā Stentorea uoce, quā fastuoso uultu, q̄ arrogantibus supercilijs, quā stupidis oculis, suum ipse uobis encomium detonabat? Quæso iudices, ut etiam nunc hominis uultum diligenter attendatis: nōne uobis minitari uidetur? nōne dicere? ni mihi præmiū decreueritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortissimo gladio, qui uel sine me, meas uices ubi lubebit, acturus est. Quis tandem istam ferat iactantiam, uel in eo, qui uere Tyrannum occidisset? Hæc quoq; me causa iudices (neq; enim inficiandum est) commouit, ut huius obliterem petitioni, uel magis, ut immoderatam arrogantiam, ut odiosam huius imputationem retunderem. Videbam iam inde ab initio, quum certatim uniuersa ciuitas dijs libertatis autoribus grataretur, ut hic sese ira tumens in medium ingesserit, q̄ indigne tulerit uictimas dijs seruatoribus immolatas. Sibi hunc honorem eripi, sese unicum esse restitutæ libertatis autorē proclamitabat, leges, aras, focos, omnia publica, priuatāq; suæ dextræ, suo magnifico gladio deberi. Agite quid futurū deniq; iudices auguramini, si ad huius intolerabilem iactantiam, uestra autoritas, uestra comprobatio, si præmium quasi pignus accesserit? Quid, nisi ut Tyranno submoto, alter quidā huic ciuitati paretur, qui uentosa lingua, gloriaq; quasi Tyrannidem quandam exerceat? Qui quotidie nobis odiosam istam suā Tragediam ingerat, quotidie dextram istam Herculanam, & gladiū prodigiosum minitetur? Vtrum est hoc iudices Tyrannide liberari, an mutare Tyrannum? Videtis ipsi quā minaci fronte me iam obtueatur. Quid mihi succenses? Quid minitaris oculis? Quid terres supercilio? An

lio: An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo scilicet munere) uti, quum tu sic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiam in proscenio leges fieri uetant) crimen tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tantum quia lubuit, idque apud iudices iuratos, in tam frequenti ciuium corona, quod nequeas uel leuissimo confirmare argumento. Siquidem quam reliqua gloriose, tam illud impudenter dicebas, mihi nullam fuisse causam, quare tibi contradicendi partes susciperem, nisi quo Tyranni necem, quae me discruciaret scilicet, ulciscerer. Quo quidem tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox intelligeres quam atrociam, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidem existimabas) conuiciu, me longe minus etiam territabat, quam (quod uulgo dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim praeterquam quod neque affinitas, neque cognatio, neque necessitudo, neque emolumentu, neque prorsus alia res ulla mihi cum Tyranno intercessit: quum mea referret illu uiuere, sine quibus rebus nulla in quaerentibus criminis haerere suspicionem, tu quoque scires, nisi nunquam tribunalia uiddisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultu? Equidem arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, totamque meam uitam sic huic Reip. spectata esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odiu, quam mihi suspensionem ullam conciliaris. Vides quomodo multis adductus sum causis, ut tibi obliterem. Denique (si scire uis) bona ciuium pars id a me enixissime flagitauit, ut sui patrocinium aduersum te capefferem, negantes sibi uideri Tyrannide liberos sese, nisi te a Tyrannicidae praemio deijcerem. Non quod pudeat homini debere hanc felicitatem: tametsi id quoque durum, ei debere qui sic imputet. Sed debere arroganti, sane quomodo molestum est, at debere, cui non debeas: isthuc uero non grauissimum modo, uerum etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidem, uel uerbo refrager, si modo is promereatur, sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tum qui nihil iuuerit, id uero bis miseru est, bis stultu est. Nullus enim insolentius exprobrat beneficium, quam qui quod non dedit, id uult dedisse uideri. Sed finge mihi nullam esse causam quum tibi me opponerem, nisi quia sic animo lubitum sit meo, profecto nihil habes quod mihi iure succeseas. Etenim quum apud iudices tam sanctos agatur: si uere praemium meruisti, non tibi honorem eripio: uerum etiam uehementer illustro, quando non paulo magnificentius est tyrannicidae praemium euicisse, quam tulisse. Sin minus, aequus ueniam dabis, si boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumento Remp. debiti praemij ream defendo, si stultitiae crimen, si imprudentiae infamiam a ciuitate depello, si non sino, ut nostro omnium periculo haec urbs in deos existat

ingrata: Postremo si deorū immortalīū causam ago, quibus honorē debitum tu conaris interuertere, uel hinc sat liqueat, quanta religione reliquam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudēter sis calūniatus. Contradicit igitur, contra Remp. fauet Tyranno. Quanquā ego illud quoq; liberæ ciuitatis esse iudico, hoc loco uel Tyrannorum causas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à uobis postulo iudices, ut uel mihi prosit in causa hoc meum erga Remp. studium, uel huic obstitam insolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ suspicionem, nō refugio uel atrocissimā illam, quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, ut Tyranno fauisse uidear, nisi certioribus, quā ut à quoq; refelli possint, argumētis euinco, nisi demum & aduersario persuadeo, modo ne tergiuersetur, ut q̄ maxime ciuilitate quis agat, nullum ei deberi præmium: Sin exactius, seueriusque, pœnam etiam ab ipso deberi. Quæ quidem dum quā potest breuissime facio, quæso iudices, ut me attentis animis atq; auribus audiatis. Meministis Iudices, ut iste interdiciendū subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id unū spectare iusserit, quantis malis Tyrannide simus leuati. Hoc passim inculcabat, hac re bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit, nisi quod grauem seruitutem tolerassemus, nunc optata libertate frueremur. Nimirum id tantum uos spectare uoluit, quod ad hoc iudiciū nihil attinebat. Neq; enim hoc in quæstionem uenit, q̄ misera sit Tyrānis, q̄ optanda libertas. Sed de illo cognoscitis iudices, quū libertas huic urbi sit restituta, quāta hinc laudis portio hui⁹ uirtuti debeat, an id & quod euentu cū huius facto coniunctū est, idē cū eius merito coniunctum uideri oporteat. Relegam autem eadem uestigia, quibus ipse in causam ingressus est, quod equidem refellendū genus simplicissimum esse puto, sequarq; partes illas, quibus iste rem secuit, id nimirū agens, ut quemadmodū ingeniosi conuiuatores iisdem carnibus alio atq; alio modo coquendis, condiendisq; efficiunt, ut multa opsoniorum genera uideantur, itidem iste nobis ex unico homicidio multa facit tyrānicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iste facinus suum sibi uisus est mirifice attollere, & in quibus identidem restitabat. Quod si me deturbante, uel in uno quolibet consistere poterit: tum ipse sese uictorē pronūciat licebit. Quot tyrānicidia, inquit, quot præmia? Primū quod uolui, deinde quod conat⁹ sum. Tū autē quod filiū occidi plusq; tyrannū. Postremo, quod pater ob mortē huius sibi necem consciiuit. Principio qd uoluit iudices, q̄ nō leuius esse uideat, q̄ ut sit refellendū: nisi quod iste tāta uoce intonabat, toties inculcabat, quod Tyrānū uoluisset occidere, atq; id (ut nihil iā accederet) tamē præmio dignū asseuerabat. Quid autē tam ridiculū, q̄ nudæ uolūtatis præmiū à lege flagitare?

flagitare: quæ adeo nihil ad se pertinere putat, quid uelint, aut in animo statuunt homines, ut neque pœnam irrogent, siquid uelis modo perperam, neque præmium ostendant, siquid officiose uelis: uerum id unum quæque uoluisse interpretatur, quod nulla uis coactus effecerit. Ergo ne, inquis, non magna facti pars est uoluisse, quod quidem arduis in rebus uel solum sufficere solet: Recte sanè. Sed apud deos modo: quippe quibus solis perspicuum est quid nolis aut uelis: ab his præmiū expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat: ut (non dicam) abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidem admittat, quæ populari sunt opinione, famâque iactata. Postremo ut non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, euicta. Cedo quod est facinus tantum nefarium, cuius simplex uoluntas in crimen unquam est uocata: Ista iudicia Aeaci, Rhadamantiæque tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris adfero. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris, quæ tandem est impudentia, pro merito quod præstare uolueris duntaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare: Quæ quidem quum ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coercet, multoque magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare pœnam, quam bene merentibus largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaque in criminibus non accipit insimulationem meræ uoluntatis, quæso te, in petendis præmijs ostentationem uoluntatis admittet: Quis autem est ciuium uel quantumlibet ignauus, qui non uelit Tyrannum occidere, si tuto liceat: Quis non uel leno, saltem emolumentum causa uelit: Denique quis non facile simulare possit uoluisse se: uidelicet quo præmium gratis auferat: Vis itaque dicam, quantum hoc totum habeat momentum, uoluisse occidere: Nempe perinde est, quasi te somnariis occidisse. Pari pari pensari conuenit. Qui præstitit beneficiū, ei lex beneficiū rependit at qui bene uoluit tantum, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit Resp: I nunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam eximiam, inquis, animo uersaui, statui, decreui: an præmium negabitis: Non fraudaberis præmio, si isthoc nomine postules: uerū illud interim præmiij feres: uelut homo nimium perfrictæ frontis, irrisus, explosus, exhibilatus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoque petere, ut rem pro uoluntate auferat: nemo tam uecors qui concedat, ut uoluntatem nescio quam, hoc est minus quam uerba precio redimat. At non uolui tantum, inquis: uerū & periclitatus sum, ascendi, submoui satellites. Primum isthuc tu quidē consulte facis, quod de gradu illo desisti,

listi, in quo nimis profecto incōmode stabas, quācūq; ne in hoc quidem multo cōmodius constiteris. Nam etiam si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, quā lex palam prēmium decernat ei, qui factū prāstiterit, te quod conatus modo sis, prēmium poscere. Ergo ne hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ciui priuato cum ciue priuato? Age quid si quis ciuiū tecū iniisset contractum, ita ut ille pecuniam stipulatus, tu conditionem pactus esses, mirum ni suo uterque periculo, atq; is nondum prāstita conditione, nummos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus sum, tentauī, adnissus sum, an non protinus impudenti homini respondebis: Cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quando quidem effectum abs te pactus sum, non conatū. Puta totidem uerbis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractū, non muto pacta, debeo prēmium, sed si tu conditionem prāstitisti, si Tyrannum occidisti. Verbis aut obligantur, aut absoluuntur homines. Si conato pollicita sum prēmium, nō grauabor dare, sin ei qui facinus peregisset, quod tandem ius est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inuenit, ut lucrum conditione promissum postulet, non prāstita conditione, nemo tam stultus ut det, si quis postulet, & tu à Rep. maximum omnium prēmium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, donec illud unum audiam, quod te prāstare oportebat. Volui, inquis, ascendi, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nempe nihil in te desidero prāter illud, cui soli debebatur prēmium. An nō intellexisti in istiusmodi contractibus duplex esse periculum: quorum alterū ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat: uidelicet persoluendæ mercedis, & prāstandæ cōditionis. Ego meo periculo prāmij depēdēdi onus recipio, neque tua referre putes, neq; refert quā angusta mihi res, unde corradendū quod debeam precium. Tu itidem conditionem tuo suscipis periculo, neq; mea quicūq; interest, quo sudore, quo periculo sit ea tibi prāstanda. Totam istam curam, totū hoc negocium tibi relinquo. Quod si ego iam prāstita abs te conditione, cōmemorem tibi in agris meis male prouenisse segetes: merces naufragio periisse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio conflare posse pecuniam, quam tibi debeam, dic obsecro, nōne nugas agere me dices, negans horum quicquā ad te pertinere? Hoc uno modo posse satisfieri tibi, si pecunia nūeretur. Neq; quisq; est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateat. Et mihi pulchre satisfactū existimas, si tu mihi tragœdiā adferas, quantū adieris piculi, cōptū sudorū, quātū uigiliarū exhauseris, dū

studes

studes præstare conditionem: Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosiorq̄, quàm ut legibus tam occupatis conueniat, alienam expendere uoluntatem, alienos pensulari conatus: quorum suos quisq̄ nimio solet æstimare, non suos difficile est adamussim perpendere. At facti, facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit: hunc reliqua omnia consueuit metiri. Tamen non piget interdū æqui boniq̄ rationem habere. Verum in his litibus, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet, at in contractibus, quæ neque uineque dolo coierunt, quid est quod à præscripto recedatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid uis? Circūspice, & si potes usq̄ inuenire exemplum, nō nego præmium. Sæpenumero in pugilū Olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedo, num quando uidisti quenq̄ tam impudentem, qui palmam sibi hoc nomine uendicaret, quod strenue certasset? Non arbitror, atq̄ id in re penè ludicra, certe ad uoluptatem comparata. Et tu in tam serio, omniumq̄ splendidißimo negotio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat uel impudentissimū tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut qui sese fortissime, doctissimēq̄ gessisset in cursu, is à præmio longissime abesset, & ignauissimo faueret euentus? Habeat ille sanè, quod causetur, excidisse habenas, consternatum equum, fractam rotam, iactet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiore, quanto Therisitæ præstitit Achilles, nisi metam prior attigerit, profecto postulandi præmiij ius nullum habebit, fortunam suam inculcare licebit. Cæterum Agonothetæ non indignabitur: propterea quod hoc animo in certamen descenderit, ut eius uteretur conditione, id est, ita demum præmium ferret, si uirtuti fortuna fauente uicisset. Alioqui si conatui, non tantum effectui præmiū deberetur, tot palmis esset opus, quot in Olympicū certamen uenissent. Quantq̄ in huiusmodi ludis, qui solennitatis, uoluptatisq̄ gratia proponuntur, sit interdum, ut uictis quoq̄ præmia statuuntur, non honoris, sed solatij gratia: uerum serijs in rebus atq̄ adeo periculosis, quam obsecro lex unq̄ mercedem statuit, nisi si quis facinus peregisset: & ita peregisset, ut omnis numeros implerit? A quo tu quantum absis, mox audies: nam nunc de conatu tantū agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello seruarit. Quis unq̄ ad hunc honorē uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod nō sine multis uulnerib⁹ discesserit? Profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicā petit. Quis unq̄ his uerbis muralē petijt. Acriter cōtendi iudices, ut moenia superarē. Oīa feci, sed depulsus sum. Quātūlibet enisus sit, nisi cōscenso muro, nemo tā inuere cūd⁹, ut muralē coronā sibi deberi dicat. Obsidionalē nemo flagitat, nisi si depulsa obsidiōe. Postremo nullus honos petit, nisi ab eo q̄ id effecerit, ad

rit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tēpestate desertam, ad littus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earum rerum, quæ nauī uehebātur. Quorsum attinet hic tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quo nauem in tutum reduceres, sed uictus tēpestate deseruisti, audebis quicquā ex his quæ sunt in nauī, tibi uendicare? Aut si ausis, futurum speras, ut quisquā te uel pilum sinat attingere? Non opinor. Si quis unquē ouationem, supplicationem, triumphum obtinuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod graui ter se gesserit in bello, nisi superior discesserit, nisi præscriptum à lege numerum hostium fuderit, aude & tu tibi præmiū promittere, quod tyrannicidium sis aggressus. Quod si nemini hominum memoria contigit, desine tibi noua spe blādīri, desine inaudito exēplo postulare, quod sperare sit improbissimum, dare postulanti stultissimū. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis conscenderis, qua uirtute satellitium Tyrannicum perruperis, alios depuleris, alios occideris: quorum maximam partem tibi liberum est fingere. Ad obtinendū tyrannicidæ præmiū, duobus duntaxat uerbis est opus: Tyrannum occidi. Quantumuis conatū exaggeres, alleues, attollas, non nisi tyrannicidæ debetur præmiū. Alioquī quid dices si eodem illo die, quo tu arcem cōscendisti, permulti pariter aggressi, sua quisquē uirtute freti: quorum nemo tamen tyrannum interemisset: utrū omnes tyrannicidæ præmio potentur ex æquo, nempe quia conati? Age quid si multis strenue rem aggressis, uni cuiquam, qui sit omniū ignauissimus (ut non semper uirtuti respondet fortuna) eū cōtingat interficere, an nō præteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tandem? Nō quia plus adierit periculi, sed quoniam id confecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortasse rursus incipies deplorare, frustra sumptam operam, negabis æquum esse uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, nisi fortunæ suffragio adiuuentur. Sed quæ tandem potest esse iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere, nisi cui cordi sit? Quantūlibet iniqua conditio proponitur: eam nimirum facit æquissimam, quisquis sua parte sponte recipit. In aleæ ludo (si fas est hoc exemplum conferre) quid iniquius, quā uel summū artificem ab imperitissimo superari, si modo iactus cōmode cadat? Atque id adeo nemo tanquā iniquum causat: propterea quod cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat non suscipere. Ita quæ lex quid præstari uelit, id palām atque in medio proponit. Quid abs te præstari possit, id tibi relinquit expendendum. Illa nihil mauult, quā ut res cōpote cadat: quod si postea quæ nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam stetit, intelligis (opinor) nihil habere te, quod legi succenseas. Fortunam, si ita lubet, in ius uoca

ius uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstanti. Neq; uero existimemus iudices, istud à maioribus qui hanc legem tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, ut conato præmium non esse statuendum putarint: uidelicet illud cauerunt, non tantum ne ancipites istas & inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuirtarent, uerû etiam quod intelligerent tyrannicij conatum non posse, nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebant, ut si conatui præmiû statuissent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius quàm restitueretur. Etenim tyrânis quid aliud est quàm graue capitaléque ciuitatis hulus: huic si quis medeatur, ei merces digna proposita est, quam ita demum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manû, nisi certum artificem, qui sua diligentia peritiâq; fretus, nō sinat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conatur, illa uitam penitus eripiat. Quid? utrum tu igitur in eiusmodi discrimine conatum præmio iudicas inuitandum esse: an potius pœna deterrendum, nisi quod conatus est quispiam, idem præstiterit? Nec illud te subleuat, quod mihi uidebare ratiocinando colligere, quû lex in maleficijs pœnam irroget simplici sceleris molitioni, par esse ut multo magis in benefactis conatus habeat rationem: nam oportere legem multo propensiolem uideri ad compensandam uirtutem, quàm ad retaliandam culpam. Atq; uide quàm hic tota erras uia. Principio non animaduertis hoc tyrannicij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quod aliorum molitio cû priuato molientis periculo modo cõiuncta est: huius cum publico Reip. discrimine copulata, ut temere moliri tyranniciû nihil aliud sit quàm temeritate priuata rem omniû prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualécunq; conatum in quæstionem uenire sinit, uerum in paucis dūtaxat, quæ uel propter insignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiusmodi sunt, ut prius exitium adferant, quàm conatus dent significationem: quod genus parricidium, ueneficium, proditio. Postremo non uides nihil esse simile, totâq; natura rationeq; discrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterû quidem proprie legum munus, alterum quasi quædam de iure concessio, legisq; candor (ut ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere sic demû intelliges, si reputes quàm multa sint quæ lex iubeat, addita pœna ni pareas: quàm multa item uetet nisi obtemperaris, supplicium minitans: contra, uix unû atq; alterum esse, ad quæ præmio sollicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durum ac seruire uideatur ad ea metu mali adigi: quo de genere sunt, uxorem ducere, operam dare liberis. Hic lex nimis mirum urbanius ac uerecundius tecum agit, patris, nō magistratus su-

mit habitū, precio ad id inuitat, quod alioqui gratuito te præstare debebat. Rursus alia tamen si id genus sunt, ut à quouis nō improbo ciue præstari uelle oporteat, tamen & fortiora uidentur, quàm ut à multis præstari queant: & periculosiora, quàm ut multi uelint suscipere: nam inhumanū uidetur cuiq; uitæ suæ contemptum imperare: ad hæc igitur præmio animat, quasiq; calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ semet ipsa astringit. Nec mirandum est si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio naturaliq; munere suo, quàm in eo in quo p̄ tēporis ratione in alienas partes descendit. Huic astipulatur illud, quod nouis etiã criminibus exemplum, aut nouū noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo sumi. Neq; tamen idem fieri consueuit, si quis quid noui facinoris cum laude patrauit, ut præmiū à consimili cōstitutione decernatur, nisi lex extet, quæ nominatim honorē statuatur eius facto: quod roget, uix habebit: quod postulet, haudquaquã. Quis enim legi necesse sit passim ciuū suorum officium mercede redimere? quãdoquidem ne sit impunita improbitas, id publicitus omniū refert: at probus esse nemo gratis potest. Quid autē est quod non uel gratus patriæ debeat ciuis? cui si uel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis? Ut supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officium persoluas, non præmiū illico tibi debeat, si persoluas. Itidem, si quid in leges cōmittas, non potes effugere supplicium: at nō statim illæ tibi præmiū debituræ sint, si quid cū officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem esset ullis legibus: quippe quæ non ad bonos mores comparatæ, sed malis è moribus natæ sunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice fungantur. Finge itaq; nullas esse leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulantur poëtæ, suo quēq; sponte fungi officio: an tu hic damabis perire benefacta, quod nulla lex præmiū decernat? Vti lex non minatur nisi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, quū uirtus absoluta abunde seipsa contenta sit? Proinde petere quod illa non sit pollicita, profecto plus quàm impudentissimū est: improbe flagitare quod ea candidè ciuilitèq; promiserit, ciuis est probitatis nō satis spectatæ. Tu quid merueris, paulo post excutietur: interim finge sanè præcipuã quandam utilitatem attulisse, cui tamen ex lege præmiū non debeat. Vtrum protinus clamitabis infrugiferum fuisse officium, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratam uociferabere, minitabere iudicibus, nisi tibi mercedem ex animi tui sentētia decernant? An potius ipsam uirtutem abunde magnū sui præmiū iudicabis? Oblectab. is te cōscientia recti. Hūc esse maximū fructum officij duces, quod de alijs

citra

LVCINIAE
 in molanum ben
 dicitur: Nam hac
 quod si non contentus
 ante maximo proxim
 ante meo precio, u
 is nocet mille oculo
 est maxima præmi
 adfert. Tu uocant
 opum tuo deest fac
 tario tyranno tamē
 as abest à no præ
 p̄ ultimo illiuc v
 dicit quod iam tibi
 tibi iudicio tibi cōt
 tibi teatro specta
 tate. Nihil uidetur
 beneficium potui
 ut fortassis qui tū
 conuenis: quæ ue
 uillet præmio conat
 de præmiū magis o
 dicit quàm ut illi
 men. Hicine erat
 quancq; hoc nomit
 horum proposito
 uod uoluit id qu
 in alium gradum
 u quàm citra omne
 re omnia, & aliana
 uiliter. Acqui non t
 mpe filiam, atq; id fa
 ualens plusq; tyrann
 peato filio, mortis
 nobis in inspicimus
 nm opera negas en
 tendidus itac uid
 sit interemptus. H
 fallere, præterin
 nob oculos pon
 tuoris uulnere

citra tuū emolumentum benemerendo ad deorum benignitatē uidearis accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ciuis sis optimus. Quod si nō contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmiū desideres, certe maximo proximū est gloria: hoc tu iam propemodū tulisti. Quanto metiris precio, uolitare per ora mortalium, celebrari, laudari, digitis notari mille, oculos omnium in te coniectos circumferre? Ista, inquam, uel maxima præmij pars, nam pecunia sanè quàm exiguū momentum adfert. Tu conatus duntaxat es, permagna portio, uel caput potius ipsum tuo deest facinori. At quū interim his rebus frueris, dum non occiso tyranno, tamē uelut tyrannicida celebraris, quæso te, quantula pars abest à tuo præmio quod laturus eras, etiam si tyrannū occidisses? Postremo isthuc ipsum præmiū, penè dixerim, inuidendū mihi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrannicidiū imputare, quod in celebri iudicio tibi cōtingit honestissimū præmiū flagitare, & in tam frequenti theatro spectante Rep. magnificam istam tuam tragediam peragere. Mihi uidetur iudices, beneficij tulisse gratiā, quisquis exprobrare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorū munus imputas ciuitati, & sunt fortassis qui tibi libertatē acceptam ferant. An hæc tanta præmia contemnis? quæ uel uero tyrannicidæ sufficere debuerant, nisi lex maluisset præmio conatum ab effectu distinguere. Quancū nullū merde præmiū magis congruit ei, qui tyrannū conatus sit occidere, nec occiderit, quàm ut illi contingat tyrannicidæ præmiū sperare, nec ferre tamen. Hiccinē erat ille gradus, in quo nos tecum cōmorari iubebas? Quancū hoc nomine tuus conatus minus promeretur præmiū, quod aliorum proposito fortuna modo defuit, tibi uoluntas, ut ais. Effecisti quod uoluisti: id quod erat necesse, nec fecisti, nec uoluisti. Sed iam dudum alium gradum (ut uideo) circumspicias, in quem te recipias: nam in hoc quàm citra omnē præmij spem consistas, intelligis. Age sequemur te per omnia, & aliunde aliò fugitantē persequemur, nec usq̄ sinemus consistere. Atqui non tantum aggressus sum, inquis, uerū etiam occidi, nempe filium, atq; id facinus in duo secas tyrannicidia, & quod filium sustuleris plusq̄ tyrannum, tum tyrannidis successorem: & quod parenti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nunc hoc cuiusmodi sit inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato filio, eadem occisum opera: negas em̄ referre, qua uia peremeris, modo sustuleris: imò splendidius istuc uideri uis, quod tuo quidem ense, uerum ipsius dextera sit interemptus. Hæc tam honesta iudices oratio possit parum attentum fallere, præsertim hoc rē fucis illis suis & phaleris uenditante, dum nobis ob oculos ponit ualidū illū florentemq; iuuenē, sic patri adamatum, crebris uulneribus cōfossū: parentē senē miserū, illi circumfusum,

eodem exanimatum ense, sanguinem utriusque inter se confusum. *Ista* quidem dictu splendida, sed quid ad tuam causam attinent? Nemo tam cæcus qui non uideat, nemo tam effrons qui neget, spectaculum illud multo omnium iucundissimum extitisse ciuitati, quum senem tyrannum iuueni uideret incumbentem, exanimem exanimi, & in altero gauderet sese leuatum malis præteritis, in altero futurorum metu. Hæc quum per se maxima, quum Reip. sint gratissima, quid attinet uerbis exaggerare? Illud unum in hoc iudicio uertitur, utrum tibi acceptum ferri oporteat, quod pater sine controuersia tyrannus occisus est, an fortunæ superumque dextertati. Quod enim tuo gladio peremptus est, id uero quam est futile nihilique. Quid si tuo gladio ab eo qui eum utendum abs te rogasset, tyrannus esset necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmiū petitem uenires? Lex occisori pollicetur honorē, tu eum iugulasti, de quo certe controuersum esse poterat, tyranni nomine censendus esset necne, eum de quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si prudens, prudens excidisti à præmio: sin metu, multo minus etiam causæ est postulandi muneris. Verum illud tute uehementer urgebas, uti prudens uolensque reliquisset uiderere. Sed quod tandem erat istud tuum consilium, quum tibi sic in manu esset non toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, & uerum certumque tyrannum relinquere? intelligebas (ut ais) omne negocium confectum extincto iuene, propterea quod modis omnibus futurum præscires, ut senex illico sibimet eodem gladio necem conscisceret. Videte iudices in manifestissimo mendacio, qua rima conatur elabi, nisi diuinandi scientiam commentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. Siquidem hæc uel augur, uel haruspex, uel uates diceret, fortasse nonnullos inuenires qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudentius? quid uanius? quid ueri dissimilius? quam asseuerare, id certum præscisse te, quod tale sit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus? An coniecturis es assequutus id euenturum quod euenit? At quid aliud effici coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicareres? Porro in re tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discrimen certum negligere? Sed audiamus obsecro certas illas coniecturas, quibus hic noster uates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse tyrannidē adempto filio. Tum indulgentius amabat, quam ut filio uellet esse superstes. Nonne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum consentanea, ut iam omnibus uideantur esse confutata, uel priusquam refellantur? Utrum seni mentem ullam fuisse putas, an non putas? Si non putas, fieri potuit ut illi tutum uideretur, quod neutrumque erat tutum, atque ita protinus toto falleris augurio: sin putas sapuisse, quare erat quod usque adeo diffiderat.

derat? Quasi uero tyrannus uiribus duntaxat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitateq; contineatur, quæ omnia si magis in senē quàm in adolescentē competunt, quur tu in diuersum torques auguriū? An nō illa ætas usu rerū callentior est? an nō altius dissimulat? an nō cauet diligentius? an nō prospicit oculatius? irascitē implacabilius? tenacius iniuriæ meminit? meliusq; in longinquū consultit? His solis rebus imperiū tyrānicum administratur. In militia duce quātulum est illud momentū, quod corporis uires adferunt: at in tyrannide profecto multo minus. Cur magis illum tereret ademptus filius, quàm extinctus satelles quispiam audacior? quū arx superesset approbe munita, superessent opes, arma, satellitū ingens agmen, tot in ciuitate factiosi potentesq; qui nō solum tyranni partes adiuuabant, uerū etiam tyrannos agebant: quos equidē spero nunc nobis non esse metuendos (nolim enim infausa ominari) at ita tamen, ne nimiū secure negligantur. Vsq; adeo ne senem cruda uiridicq; (quod omnes norunt) senecta callidum, animosum, ambitiosum, non stultū, una filij mors consternauit, ut rebus desperatis protinus è uita sibi mi-grandum duxerit? præsertim quū ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorē, sed multo inuidiosorem, idq; ob libidinē, atq; ætatis insolentiam temeritatemq;, adeo ut expedierit propemodū illi ad stabi-liendam tyrannidē filium è medio tolli. Etenim quo propius ad iusti regni speciem accesserit tyrannis, hoc minus est inuidiæ obnoxia, magisq; tuta. Iuuenis ille solū hoc augebat, quod maxime tyrannos solet euertere. Vera illa tyrannidis munimēta in callidi senis pectore erant collocata. Sed tenerius adamabat filiū, quàm ut defuncto posset superesse. De matercula quapiam priuata loqueris, an de uiro sene, callido, crudeli, deniq; tyranno? Quid ego iudices in eo sermone argumentis coarguendo sumam operam, quem ipsa natura, quæ mos, quem communis omnium sensus repudiat? Quis unquā isthuc audiuit? tyrannū usq; adeo pio in liberos fuisse animo, ut nō dicam cōmori uoluerit, sed cōuiuere cōmode quiuerit? Credite mihi, priuatorū isti sunt affectus. Tyrannus neq; quid natura, neq; quid pietas, neq; omnino quid sit officium nouit. Exiit hæc omnia, simulatq; tyrannum induit. Omnia commodis, omnia metu, omnia necessitate metitur. Solos hos amat (si quos tamen ille amat, qui uel deos ipsos odit) quos aut metuit, & tollere nō dum expedit, aut quorum opera ministerioq; ad fulciendum imperium indiget. Quod si ullos ille posset amare, similes certe sui diligeret, impios, uiolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad conciliandam charitatem efficacius morum similitudine. Atqui ne improbi quidem illi chari sunt, nisi quatenus adiuuāt, adeo ut præposterum, uel peruer-

sum potius quendam Stoicum tyrānus exprimat. Neq; enim quisq; tam Stoicus fuit, ut æque uacaret omnib; affectibus atq; tyrānus: hoc modo illos discernit, quod philosophus honesto metitur sua consilia, hic commodo. An ille ullum pietatis igniculum in quenq; mortalium sentire potuit, qui in patriam uitæ parentem altricemq;, qui in cœlites omniū bonorum autores tam sit impius, ut illam crudelissima opprimat seruitute, horum phana despoliet, iura contemnat? Verum ut largiamur tibi nō nihil, sinamusq; te priuatos affectus in tyrannicum pectus, hoc est, ignem in flumē transferre, an tandem persuadebis illud, usq; adeo indulgenter illum adamasse filium, usq; adeo in eum omnes uitæ suæ spes, uoluptates, opesq; semel contulisse, ut illo sublato, ne minimam quidem uitæ causam sibi reliquam esse putaret? Repete, nō dicam ex hac ciuitate, uerū ex uniuerso mortaliū genere: non ex hoc seculo, sed ab orbe cōdito, & ab ipso (si uis) Promethei simulacro. Quotus quisq; fuit pater, quota quæq; matercula, quæ ob liberorū necē sibi fatū accersuerit? Naturalis hic dolor, & quē nemo ferē non modeste ferat. Priuatis parentibus uel indulgentissimis, muliercularū intemperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitati non nisi solam mortē satisfacturam esse tu Lynceu præuidebas? Age, hoc quoq; tibi donamus, uicerit homo tyrānus priuatorū in liberos pietatem, uicerit indulgētia materculas omnes, qui tibi cōpertū esse potuit, utrō se dolor paternus inclinaret? In rabiem, an in desperationē? Quo diligebat impotētius, hoc erat pbabilius, ut senex natura ferus, ciuibus infensus, uel maxime uellet esse superstes: uel ob id deniq;, quo ueterē illā iram, nūc filij nece acerrime exasperatā, irritatāq; Reip. supplicijs saturaret. Quod si aliās uitæ pertæsum fuisset, hæc nimirū una causa poterat illum in uita retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidius? An nescis quā impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quādo atroci insigniq; contumelia lacestatur? Quæ uero potuit esse atrocior, quā filij cædes sic amati, ut tu quidem ais? Hæc nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanitatis: si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorum fames, deniq; si quid tyrannicum, id omne semel de integro poterat excitare quasiq; renouare. Mitiora etiā animalia, datæ orbitatis iniuria, in rabiem solet agere, & tu tyranno (quo nullum animal immitius) nihil tale metuendū esse certissimus augur existimasti, quod in Tigribus uidemus euenire? Quod si tibi uni compertū erat tyrāno sic in delicijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut sæuissima illa Tigris, rapto catulo, in rabiem uersa, in miseram hanc ciuitatē dilaniandam discerpendamq; insiliret? Id si non euenit,

magna

magr
in noli
fater
sic ac
modo tu
laud
P. ostren
des uiceli
perin
no pe
quis d
Veran
uates
post
in tra
reperiti
te pr
saxeris, lac
ob unius
sup
quo o
ad in
uicta
Si mihi e
liber
qui li
sic sit
plus
qui fili
ne abū q
puz
tyrāni familes
fugio
sua pat
u
cup
ppter
mit
hos
Nē

magna dijs gratia, tibi magnū debetur malum: qui quantū ad te pertinet, tam diram beluā in nostra capita fortunaſq; immiferis. Elige nūc utrum malis, an uerum fateri, nihil fuiſſe tyranno cū noſtris affectibus cōmune, an conſingere ſic adamafſe, ut matercularū quoq; uicerit delicias. Certe neutro modo tua conſtabit diuinatio: quæ niſi conſtiterit, nō eſt quod ad eius rei laudem aſpires, quæ fortunæ cōmoditate te im prudente euenit. Poſtremo donemus & hoc tibi, ut præſciueris, & certum præſciueris, deo uidelicet quopiā te certiorē faciente (nam alioqui fieri nequaſq; potuit) perinde eſt ac ſi non præſcieris, quū præſcientiæ tuæ fidem legi facere nō poſſis. Profer quibus prædixeris id euenturū quod euenit: doce quis deorū quando iſthuc tibi prænunciarit, nihil habes quod dicas. Verum poſteaſq; rem feliciter eueniſſe uideres, tum demū poſt factum uates eſſe cœpiſti, quemadmodū uulgo tum fieri, tum dici conſueuit, poſt euentum ſtultos etiam ſapere: & quo fortunæ beneficiū uerbis in te tranſmoueres, tragœdiam iſtam nobis cōmiſiſci cœpiſti, cauſas reperitſi, quibus præſciſſe uideare. Sed dij boni, quàm non bonū poctam te præſtititſi, qui tam inconſiſtentia, tam cū natura pugnantia ſinxeſi, ſæuiſſimū tyrannū ob pietatem erga filium ultro uitam fugiſſe: ob unius capitis necē tutum ſibi non putaſſe in uita com morari, quū omnia ſupereſſent, quibus tyrannis & paratur & obtinetur ſublato eo, in quo omne tyrannidis præſidiū collocarat, repente rebus ſuis diffuſum, ad inferos abiſſe. Age, mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, nō ficta credemus eſſe, tamenſi ne fucum quidē ullum habent ueri. Si mihi ex omni hominū memoria uel unū tyrannū potes nominare, qui liberos ſuos ſic adamarit, ut nō ſpadones ac pellacas longe prætulerit: qui ſic illis indulſerit, ut non ſuſpectos haberet obſeraretq;: qui ſic illis ſit ſiſus, ut non in barbaris quibuſdā latronibus, ac ſeruis ſtigmaticis plus quàm in illis fiducia poſuerit. Ego tibi permultos referre poſſim, qui filios ſic oderint, ut uiuos eſſe pati nō poſſent: adeo metuerint, ut ne cibū quidē unā capere uellent: adeo diffiderent, ut tum demū ſe tutos eſſe putarent, ſi quis illos è medio ſubmouiſſet. Nullus inutilior tyrāni ſatelles q̄ filius. Ex extrema barbarie conductitios ma uult ille ſicarios, fugitiuos, homicidas, ſacrilegos: his uitā ſuam ma uult cōmittere, qui ſua patria frui nō poſſint, & alienā euertere gaudeāt, qui barbaricis ferinīſq; uiribus antecellant, & gigantes illos impioſ referāt, qui ppter animi cupiditatē nō difficile ad quiduis periculi ſuſcipiendū perducūtur, & ppter ingenij feritatē à nullo facinore abhorret. Hi ſunt idonei tyrānorū miniſtri, hi fiducia, munimentū, præſidiūq; tyrānidis multo tutiſſimū: hos ſi q̄s ademerit, cauſam uideat dediſſe, quor rebus tyrānus diffidat. Nā filius qua tandē ratione dñatū ſuſtinebat? Aeta

te: at utilior ætas grandior. Robore: unus erat. Prudētia: magis sapit senectū. Custodijs quas obtinebat: at si aduersum patrem obtinebat, mors illius seni etiam optanda. Si patris nomine, quid nisi unus fatelles ademptus erat: Nā custodiæ quò deficerent, nisi ad eum cui alebantur: Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyrāno suspecta, filius uiolentus & insolens, propterea quod reliqui illi Barbari solo lucro contenti sunt. Filius illud præmium spectat, tyrannidis successione. Nec ullus pietati locus, ubi mentē possidet dira regnandi libido. Ibi cōtemptis naturæ legibus, & filium horret pater, & patris interitum optat filius. Sed dicturis iam dudū, nescio quid, mane, præseni, nihil inexpugnatum omittam, urges. Nisi præter modum adamauit filium, nisi diffusus est, quur sibi mortem consciuit: Istiuc uero merito demirandū, quippe quod præter omniū, ac tuam etiam spem euenit. Verū ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationē reddam, quid illi dii in mentē immiserint, ut sibi uim adferret: hoc tantū euincere sat est, te nullis cōiecturis hunc exitum certo præscire potuisse, quantumlibet amarit filium: tamen causa non admodū obscura. Iam deorum si qui fuerunt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios nostra uota, nostra sacra cōmouerant: aderat illud fatale tempus, quū impius ille senex dijs atq; hominibus dignas admissorum pœnas daturus erat. Iam aderāt ultrices Erynnēs, aderant Furia, facibus & hydris omnibus armata, hæ illi mentē ademerunt, hæ uanā formidinem incusserunt, hæ attonitum ad spontaneam sui cædem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quàm fugisse, qui filiū peremerat, quàm una cæde contentū fore, qua quidē una in re iure potes gloriari, quod tyrannū uehemēter fefelleris. Virū esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere tyrānos, qui magno suæ uitæ cōtemptu, tyranni caput impeterent: qui nō adorirentur facinus, nisi ratione probe perspecta, qua possent perficere. Hanc suspiciōnē Pan ille, aut si quis alius est deus, nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatē illam fatalem, quā nemini nocentiū uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati, qd' deorū bonitati debetur, quur tu id phaleratis dictis in te trāsferre conaris: Vbi discrimen erat subeundū, ibi fugitabas: nūc ubi res præter spem pulchre cecidit, tutumq; putas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuersum exitū fuisse cōsequutum, pone tyrānū ira percitū, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, p̄scribere, iugulare, in exiliū agere, possessionibus exuere. Quid hic dices: nō fines, opinor, eorū maiorū causam in te tanq; in autorē referri, & fortunæ argumēto culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandū esse, si qd' fortuito præter propositum

LYCINIAE
 te uenit. In manu
 dicitur per se euer
 tem in nihil expecta
 ma. Si hoc animo cō
 tati parat te talem
 in metu potius in iuu
 tati præcipit, sed qua
 ma. Qui est fugie
 ius dicitur oculos con
 tati, ubi demum pra
 tati quo cōmentū t
 tate nec uide, nec ui
 tati, quali specta
 tati, quid fecerit. c
 tati: fingere pra
 tati uideris id ita na
 tati est fabula sua
 tate. Stricto gladi
 tati illam. Non
 tati tam uolentū fa
 tati, ut ille suapte
 tati remora obfunda
 tati rimā cōtemplat
 tati, ut tyrannice n
 tati dicitur, quāt
 tati, paulo min
 tati p̄p̄erebat ad oē
 tati te procius
 tati inconstantia
 tati occideres, neq; te
 tati in medio negotio
 tati futuru id quod
 tati deberas quicquid
 tati uideris in ædes dat
 tati on dicitur ut tolleres
 tati des deligere: hæc
 tati defente solum att
 tati nor, periculisq; mi
 tati in menus partem
 tati sepulchrum, atq; in

positum euenit. At nunc nōne iniurium est, ut quod boni, fortuna
 cōmoditate prater spem euenit, id totum in te uelut autorem uelle tra
 ducere? Etem te nihil expectasse minus, quā id quod euenit, uel ipsa
 res clamitat. Si hoc animo cōscendisses arcem, ut filiū, non patrem occi
 disses, credi poterat te talem quandā spem animo concepisse, nūc casu
 nescio an metu potius in iuuenē incidisti, & tū deniq; diuina ista mens
 & futurorū præsaga, sed quæ non nisi post euentū sua prodat oracula,
 te corripuit. Quū esset fugiendum, ibi demū iudices in re tam tumul
 tuosa, secū uelut ociosus consultare cœpit, utrū senem sua dextra dignū
 existimaret, ibi demum præuidere cœpit fore, ut pater ipse sibi manus
 adferret. Et quo cōmentū tam impudens iudices efficiat paulo proba
 bilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde descripsit, nimirū (ut
 iactat) poëta, quasi spectator astiterit, quid in mentē uenerit tyranno,
 quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrū strinxerit. Eiusdem profecto
 impudentiæ: fingere præcisse se, quod esset euentu consequuturū, &
 quod nō uideris, id ita narrare quasi uideris. Quanto melius tuo com
 mento, id est, fabulæ sua fides constitisset, si ita finxisses, te quū perem
 pto iuuenē, stricō gladio ad senem ire destinasses, repente à tergo ad
 fuisse Palladē illam Homericam, & iam euntē capillis reuocasse te: ue
 tuisse ne tam luculentū facinus senili cæde obscurares, sese citra tuā ope
 rā curaturā, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus, gloriæ tuæ
 nihil tenebrarū offunderet, sed multū etiā adderet lucis: dehinc abditū
 te per rimā cōtemplatū, uel (quod est te dignius) repente deā sepsisse te
 nebula, ut tyrānicæ necis tutus & ociosus spectator assisteres, nec prius
 illinc discessisse, quā negociū omne confectum uidisses. Hæc si con
 finxisses, paulo minus malum poëtā te præstitisses. Sed ociū, opinor,
 nō suppetebat ad oēs fabulæ parteis cōmode tractādas, uidelicet lucri
 cupiditate te protinus ad præmiū postulandū rapiente. Nunc uel ipsa
 te prodit inconstantia, figmentiçq; coargit. In arcem ascendisti, quo ty
 rannū occideres, neq; tum præuidebas, quod sole ipso clarius uideri
 uis. In medio negotio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut
 uideres futurū id quod accidit. Porro si ueris fidē facere uoluisses, nar
 rare debueras quēadmodū nocturnus explorator furtim arcem con
 scenderis, in ædes danculum irrepseris, forte fortuna obuio nemine,
 non dicam ut tolleres aliquid, sed ut experireris, si quod tuto facinus
 posses designare: hæc molienti cōmodum fauisse fortunam: itaq; quū
 adolescentē solum atq; incustoditū offendisses (ut est ea nimirū ætas
 securior, periculicq; minus cogitans: præterea diuturna tyrānis iam ma
 gnam metus partē exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo
 uino sepultum, atq; immodica libidine defessum, fortiter iugulasse scili
 cet,

cet, & somnum illi cum morte, id est, germanum (ut ait Homerus) cum
 germano coniunxisse: deinde ubi iam cardines procul stridere coepis-
 sent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita
 fugisse, ut non uacaret gladium è uulnere tollere, quem nec parricida,
 nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur: Interea domi lati-
 tasse te, iam dudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semo-
 rasq; mūdi latebras animo circūspectantem, in quibus abditus posses
 irritati patris fœuitiam fallere: Iamq; te ad spontaneum exilium accin-
 cto, repente in uulgus exiisse famam, liberam esse ciuitatem, tyrannum
 unā cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, autorem ignorari faci-
 noris: Ibi repente ad nouā tuæ fabulæ catastrophē, immutasse te ani-
 mum, & qui prius de salute fueras sollicitus, protinus ad præmiij spem
 arrectū fuisse, lucrīq; auaritate, priusq; tibi satis esset excogitata ratio,
 qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, profilisse
 in medium: id quod uidimus, damitasse tuum illum esse ensē, tuū fa-
 cinus, non unum præmium tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credi-
 disse, sunt enim rerum naturæ consentanea, usu comprobata, omnium
 opinione recepta. At tu dum sedulo quidem, sed tamē parum ex arte,
 tuam nobis præscientiam niteris persuadere, quā multa comminisceris,
 non dicam tota facie à uero distantia, uerū etiam cum sensu cōmu-
 ni, cum more, cum natura penitus pugnantia: primum tyrannū tam
 materne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit: sic ob unius mor-
 tem metu fuisse cōsternatum, ut in uita manere non sit ausus: sic illi to-
 to pectore fisum, ut ipse nullas circum se custodias haberet: adeo fracti
 animi fuisse, ut tam chari pignoris truculenta cæde nō potuerit ad ul-
 tionē inflāmari: tam inualidū, ut tua dextra fuerit indignus: tam iner-
 mē, ut nī tu illi gladiū reliquisses tuū, defuturū fuisse, quo se iugularet.
 Non uides q̄ nō cōpetat tam insignis in tyrannū pietas, tam secura in
 eam ætatem fiducia, tātus metus in hominē, excepto filio, reliquis om-
 nibus præsidijs munitū, tanta cōsternatio in hominē tot periculis exer-
 citatissimū, tāta imbecillitas in iratū? Quid igit erat, quor tu senē illum
 tantopere cōtempseris, ut indignū habueris, qui tua ista magnifica de-
 xtera iugularetur? Tū ne indignū iudicabas quem occideres, quū eum
 Resp. nō putarit indignū quē formidaret, quē maximo suo cū dolore
 ferret? Nō talem illū iudices, nō talem sensimus, ut cuiq; cōtemnendus
 uideri debuerit. Neq; tu eū unq; cōtempstisti, nisi forte cōtemnere est,
 misere formidare. Sciebas arcē armis refertā, sciebas supesse satellites,
 quorū uel unus (si seni uires deerāt) sufficiebat iugulādo tibi. Nō igno-
 rabas (id qd' nemo nostrū nescit) quantū uiriū illi partim exercitatio,
 partim ingenij feritas etiam in illa senectā reliquerat. Tum non te fu-
 giebat.

giebat, frigidum illud senium sic interdū acri dolore inflammari, ut iu-
 uenibus etiam ualidissimis sæpenumero fuerit intolerandū, si quando
 solitū illud robur quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo
 animi motu recanduit. Quis autē tam inualidus est, ut non illi pudor,
 ira, dolor ingēs uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, quur tu filiū quā
 patrē malueris occidere, quod illum inopinantē, inermem, dormientē
 fortuna obiecit. Cum hoc pugnandum erat, armato, uallato, irato de-
 niq;. Hoc erat quur gladium relinqueres, ratus ne tantisper quidē mo-
 rari tutum dum reciperes, metuēs uidelicet ne tantillum sarcinæ te red-
 deret in fuga tardiozem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses:
 sed prodi maluisti quā deprehendi. Neq; ego nunc formidinē tuam
 accuso, imò miror magis quod pedibus consistere, quod fugere potue-
 ris, quū audires moueri tyrannicā familiam, stridere arma: intelligeres
 tibi non cū puero, sed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, sobrijs,
 irritatis: deniq; cum rabioso patre dimicandum esse, non quod illum
 usque adeo filij mors cōmoueret, sed quod arbitraretur, & haud scio an
 uere se petitum fuisse, dexteram tuam errasse tantum in filio. I nunc &
 spera, non dicam hos iudices uiros omniū perspicientissimos, sed uel è
 media plebe quenq; esse tam muccolis naribus, cui non suboleat, imò
 qui non planè odoretur, persentiatq; totam hanc fabulam abs te confi-
 ctam. Et quod poëtæ solent, quum hærent in explicando tragœdiæ ar-
 gumento, hanc ueluti deam diuinationē arte quadam induxisti, quo
 præensionem tuam iudicibus probares, sine qua uidebas præmiū ob-
 tineri non posse. Sed occasionē, inquit, ministraui paternæ mortis, qui
 gladium quo se feriret reliquerim: atq; id solum nō modo satis esse pu-
 tat ad petendum præmium, uerum etiam meritum esse, ut ipse ensis
 inter arma deorum consecratur, dominus pro deo præsentī colatur. O
 hominem suauem, si has spes uere concepit: impudentem, si quū non
 speret, postulat. Itā ne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuum illum
 reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est, in sylvam ligna portanda puta-
 sti? Nisi forte tuū illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum,
 ut ultro ad mortis adegerit necessitatem: an uero nihil referre putas,
 quam præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primū, gladium
 reliquisti, quo nihil minus deest tyranno: nunquam ferrum abest, non
 in cubili, non in triclinio, non in sacris: reliquisti metu trepidus. Tua
 quidem in re illud interim demiror, qua fronte eum gladium tuum
 ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquam, exani-
 matus reliquisti, quem postea receptum optabas: reliquisti rem anci-
 pitem. Quid si tyrannus illum eundem ensē in ciuium iugulos di-
 strinxisset? quid si eodē lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adole-
 scentes

scentes filio suo inferias maectasset? Si tyrannū occidisti, quia tuo occi-
sus est gladio, & horum omnium indigna caedes ad te pertinebit: quip-
pe cuius ense peracta est. Id si non euenit, nihil ad te pertinet, nam an-
ceps occasio quam in partem cadat, id dijs in manu est: si bene uerterit,
nihil gratiae debetur ei qui dedit imprudens: sin male, temeritas impu-
tatur. Neque enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionem:
quae si feliciter, mirentur omnes: sin infeliciter, merito accidisse dicant.
At quanto probabilius erat futurum, ut tyrannus tuo ense alios in usus
abuteretur. Scio me iudices haec pluribus refellere uerbis, quam necesse
uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propositum est, nullum
illius argumentum non excussum, non exagitatam, non reuictum praeter-
mittere. Quare quaeso ne pigeat ita ut antehac fecistis, patienter atque
attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deijcio. Hic sibi ue-
hementer fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse,
quin praemium deberetur quod patri necis causam ministrasset, si non
relieto gladio (nam hoc opinor argumentum iam habet pro derelicto)
terte necato filio. Nam ita in legibus disertum aiebat, nihil interesse
utrum manu sua quis occidat, an mortis causam praebet. Addebat,
aequum esse, ut quum in maleficijs causam datam imputarent leges ad
supplicium, multo magis idem obseruarent in benefactis ad praemium.
Haec aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addes Thra-
sonicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriā obliterasset. Non
tu legum oblitus propter diutinam desuetudinem, sed nunquam quid sibi
uelint leges inquisisse uideris. Bis enim hic erras, qui neque causae datae
rationem, neque dantis animum discernas, id quod legibus traditum est, nec
animaduertis longe diuersam esse rationem maleficii & beneficii impu-
tandi. Quid ais noue iuris interpretis: ita ne satis esse iudicas uel ad poe-
nam, uel ad praemium, qualicumque quomocumque causam dedisse? Nihil
igitur refert, Hector an Aiacem occiderit manu, an gladium illum dede-
rit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nunquam ille sibi uindi-
casset: tametsi probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste
datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros aetarios omnes uel ad poenam
uocamus, uel ad praemium, quoties armis in eorum officina perfectis,
aut iugulantur ciues, aut seruantur? Postremo quur hoc quod tu petis
praemium, non ensis istius tui opifex petit potius? Tyrannus gladium
erat habiturus, te non porrigente: tu porrigere non poteras, nisi huius
industria tibi ministrasset. Age si telo inter uenandum temere misso,
forte tyrannum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicida deberi
praemium: an potius nihil tibi deberetur laudis, quod imprudens &
inscius iaculum torfisses? Imò in ius potius uocandus esses, qui missi
teli

teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris : nam quod in tyran-
 nū incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinū lene ac suaue, quale Poli-
 phemo dedit Vlysses, tyranno uendidisses, atq; ille eius dulcedine ca-
 ptus, auidius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febrī decessisset, aude-
 res ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmiū flagitare? At quis non
 te cum tua flagitatione, ut temulentū, uinoq; madidū exploderet? Cæ-
 terum quanto frigidior titulo nunc idem postulas? Vt cūq; coniectu-
 ris præcipi poterat: ut ætas uinosa tam illicibili uino auidius, intempe-
 rantiusq; frueretur, crapulam cōsequeretur morbus, præsertim in se-
 ne: morbum mors. Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis cau-
 sam dedisti, cuius nullum extat in hominū memoriā exemplū. Quis
 enim antehac ob filij necem sibi manus intulit? Accedā propius. Fin-
 ge te tyranni coquū esse: probe callere palatū domini, medicos interdi-
 cere cibum, quo tamē ille oppido q̄q; lubens uescatur: interminari mor-
 bum capitalem, ni temperet, id te non fugere, eum cibū tu arte tua, cu-
 pediſq; & condimentis magis ac magis illecebrosū reddis? Conſe-
 quitur edētem morbus, quem prædixerant medici: emoritur tyrānus,
 liberatur ciuitas. Hic cine coquus è culina in forum profiliens, & adhuc
 iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmiū postulabis? Mor-
 tariū, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidem
 expugnaris? Non eris (opinor) tam impudens in ea causa, qua tamē
 ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit,
 probabile præbuit causam. Tu nec in hoc iugulaſti filiū, quo pater ul-
 tro uitam relinqueret, & causam dedisti, ad quiduis potius q̄q; ad istud
 idoneā. Accipe exemplū tuo similius, q̄q; ouum sit ouo (quod aiunt)
 simile. Quid si tyranni amicam, quā ille misere ac perditē deperisset, oc-
 cidisses: eaq; cognita re tyrannus sibi uitam abrūperet. auderes ad præ-
 miū aspirare: auderes dicere, te certū præciſiſſe, fore, ut tyrannus spon-
 te fugeret è uita? Certe quanq; plures amicas extinctas sequuti sunt,
 q̄q; filios, nemo tamē tibi crederet, nemo tibi præmiū decerneret, tuū
 factum periculosū & anceps dicerent: omnes fortunæ gratias habe-
 rent, cuius cōmoditate res ea feliciter cessisset, Tibi abūde magnū præ-
 miū existimarent, si cōmissi uenia donatus discederes. Primū igitur
 diuersam imputandī maleficij, & ascribendī beneficij rationem cōue-
 nient distinguere, deinde causæ æqualitatē, postremo animum: atq; ita
 demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem proli-
 xiozem esse oportere ad reddendū præmiū, q̄q; ad infligendam pœ-
 nam, id in priuilegijs, quæ in exemplū non uocantur, fortasse locū ha-
 bet. In iure cōmuni longe secus est. Siquidē (uti superius demonstra-
 uimus) nulli nocenti lex non minatur pœnam: paucis benefactis præ-
 miū

mium ostēdit. Tum in maleficijs etiam conatū simplicē supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirū, nec iniquū, si lex est diligentior in eo negotio, ad quod unum est nata, atq; instituta, quā in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroq; cōmuniter spectat, ut causa sit idonea: deinde ut animus adsit, nō tantū casus. Hoc rursus interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat tibi nihil ad scelus defuisse, præter fortunam: qua te subleuari, quod tandē ius sit? In euentu simul & causam datam & animū expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quā sit idonea, putat animū & euentum ad pœnam cōmerendam sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, & non cōsequitur euentus: lex quasi conuiuet ad id, & non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est cōsequutus, etiam si de animi uitio doceri nō potest: tamen temeritatis & negligentia nomine pœnam irrogat: partim ppter suspectam dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra peccantibus eripiat, imprudens feci, discantq; homines uel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & sciens, certam atq; euidentē noxæ causam dederit: eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit. Veluti si quis hostē opibus, copijsq; iuuerit, perinde est ac si ipsius arma contra ferat. Siquidē id suppeditauit, sine quo bellum geri non poterat. Aut si quis inimicū suum per dolum nauigio solutili imponendū curet, ut naufragio intereat, aut in conclaue pensili testudine inducat, ut ruina opprimat: aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci uenenū ponat, futurum sperans ut eo hausto pereat. Tamen si non bibit ægrotus: tamē ueneficij postulari potest qui posuit, propter uitiosam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id euenturū, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentū: non effugiet temeritatis crimē, nisi illum inculpata ignorantia absoluerit. Porro si in loco non ad id destinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex tecum non agit, nisi si quem occideris, aut uulneraris, aut si cui damnū dederis. Cæterū quod facis, tuo facis periculo. Quod si quid horum consequutū est, cum lege tibi res est. Neq; tibi tua patrociniabitur imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non uacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine distita sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primū non statim

statim imputatur ad præmiū, quod ad pœnam, idēq; non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Deinde discernitur animus, causa data dijudicat: spectatur euentus. Age nunc si libet, tuam causam, qua tuum facinus æstimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilem mortis causam tyranno dedisse, sed imprudentē, nulla tibi sit præmiij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dantur, nō fortunatis tantū. Nā euicimus iam dudū opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filiū, ut pater sibi necem cōscisceret: quod euēturū ne uates quidem quisq; præscire poterat, tu nec suspicari. Imò postea q̄ rem plenā discriminis, fortunæ arbitrio cōmisisti, quia bene successit: hoc nomine lex te nō postulat: at idem si male euenisset, temeritatis pœnas eras debiturus. Neq; enim tibi succurreret inculpata ignorantia. Quid enim æque formidandū erat, quàm ne tyrannus, simulatq; occiso filio se periti insidijs persensisset, omnia tyrānidis mala in nos cōduplicaret? Iam ut de animo res tibi constet, causam dedisti non solum non idoneam, uerum etiam periculossimā reip. Vin hoc tibi argumento euentissimō demonstrari. Finge te quempiam è ciuibus uitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modo fecit tyrannus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici: Simplici opinor. At uxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis: atq; his fermē tuis argumentis utetur. Indulgētissime filium adamabat, in illum omnē familiæ curam reclinauerat, illo se oblectabat, atq; hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridicule) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurum, ut ille uitam fuget orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse iugulandi senis uoluntatē, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuum plenius miseri patris malis exaturares. Ideo iuuenem necasse, in hunc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quàm in tuo negotio: & tamē negabis paternā necem ad te pertinere: atq; animi suspicionē, causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneā fuisse, quæ ille sibi met manus adferret. Te nec præscire, nec timere potuisse id, quod sit consequutū: quod rarum extet exemplū patris, ob filij necem sponte fugientis è uita. Alioqui futurū fuisse, ut & mater sibi factum accerferet: quippe quā impotentius amare sit consentaneū, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hæc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendū, & prodesse dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, ne quid imputetur, id multo magis in hac causa ualet, ne quid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis

teri cedit: Vtrū tu fuisse mauis in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Repub. præmium postulas? Tyranni partes adiuuisti, non reip. Sin patri cessit: quid tandem illum uocare potes, nisi tyranni uel præfectum, aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicam appellationē ne tu quidem audes detrahere. Verum ut quoquo modo tyrannidē omnem in adolescentē oratione deriuares: quæ multa tu quidē non ex re, sed pro causæ tuæ cōmoditate cōminiscebarris? Cæterū quæ in his cōsingendis decori, quod in personis situm est, nullam habuisti rationē? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnē tyrannidis acerbiteriam ob senectā exuisset: nō secus atq; mala, quæ natura acerba, tempore mitescūt, & in alium abeunt succū. Porro iuuenē ferocem, illo incolu mi gerentē tyrannidē, iamq; patri uiuo succedentē. Priuatus paterfamilias non fert filiū se uiuo successorē: & tu uis istuc credi in tyranno? Ille non sinit ullū è liberis rem domesticā ex animi sui libidine moderari: & tyrannus sese ueluti abdicans imperio, negociū omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin & ipse uideris, quæ dura sint ista, & quæ à cōmuni sensu abhorrētia. Verum quid faceres, nisi tales personas induxisses, exitum inuenire tragœdia tua non poterat? Quæso te, an unquē auditū est tyrannū atate mitescere? Quando tu desines ea quæ sunt priuatorū, quæ bonorū principum, tyrannis tribuere? Ut eodem igni cera mollescit, limus durefcit: ita ætate pleriq; redduntur mitiores ac tēperantiores, tyrānus magis ac magis exasperatur. Ut tempus nō nullis pomis amaritudinē adimit, at uinis nōnullis acorem cōciliat: itidem tyrannis nō adimit sauitiam ætas, sed exaggerat. Vis ipsissimā tyrannici ingenij tibi demōstrem imaginē? Spinam cogita, quæ quo magis senescit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus habent ætatis, hoc testa sunt asperiore. Vulgaribus ingenijs fortasse nōnulla uitia senectæ uel detrahit, uel certe mitigat, etiam si plura irritat, nōnulla parit. At tyrannorū mentibus ad scelus, ad crudelitatem natis, scelere & immanitate imbutis atq; educatis, præter uitiorū omniū incrementū adferre senectæ quid potest? Nisi forte libidinē adimit? Quæquæ ista tyrannidis quantula tandē est portio? Sed esto fuerit sanè propter ætatem ad uoluptates segnior, uerum erat fastidiosior: unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad raptū audior. Fortasse pauciores huic excabantur ephēbi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Quæ non autem & plures? uidelicet quo senile fastidium optione, & uarietate uinceret. Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem, qui quo nobiliores sunt, quo fortuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An

tu putas unà cum uiribus senescere libidinē? Multo secus habet. Imò quantū ætas improborū hominū facultati detrahit, tantū adijcit cupiditati. Quanquā tyrannicū animū his in rebus nō tam uoluptatis usus capit, quā nostra delectat cōtumelia. Ut frigeat in sene tyranno Venus, certe feruet uigetque malitia, sæuitia, nocendi libido. Postremo totum illud uitiorū agmen, quæ propria tyrannorū sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudētia, impietas, iracūdia, uiolētia, impotētia, suspicio, fraus, p̄fidia, crudelitas, implacabilitas, imanitas periuriū. (Quid autē oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimīū nota?) horū inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quod iuuenta non nunquā naturæ bonitate uincitur: præterea quædam mala nondū didicit: at senecta, siquid pudoris, si quid humanitatis, si qd melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo ac diuturno flagitiorū usu penitus exiit, & prorsum in immanissimā quandā feram abiit. Id ita euenisse, iudices, in execratissimo illo sene, quid ego coner argumentis docere, quum sua cuique memoria abunde satis exemplū suppeditet? Quod si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens imperio: num tu hunc continuo tyranni nomine donabis? Ergo ex eadē tyrannide sexcentos tyrānos facile reddideris. Nam quis est omnino in tyranni familia, uel extremū mancipiū, qui nō ipse penē tyranno sit ferocior, uiolentior, sceleratior? Filius, inquit, emolumentis imperij potiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero nō sit istuc omnī tyrānidī cōmune. Longe minima fructuū pars: qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum redeunt tyrannū. Quemadmodū in latrocinio fieri consuevit: prædæ cōmuniter in omnes distribuuntur, uel in eos potius quorū opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiā permittat suis, quàm sibi ipsi. Solū nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgētior, quā in scelerum ministros: quippe quorū opera sentiat suum imperiū contineri. Proinde sub unius umbra satelles omnis, omnis minister familiaris, leno, Tyrannidem quandā in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoque coner argumentatione probare, iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutinæ calamitatis memoriā, tam pauculi dies oblitterauerūt. Neque enim esset res usque adeo misera tyrānis, si unus modo foret toleranda uiolentia, Quot ferendi latrones, quot sacri, legi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus similiores? Neque defunt, qui se simulent apud tyrannū sceleribus suis gratiā promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur unumquēlibet tyrannum appellabis, & pro quolibet occiso tyran

so tyrannicæ præmium petes? Non in tantū omnem exues pudorē opinor. Sed pater ætate fessus, omnem dominatū in filium transtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uolentia committebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine ueri, quis tam cæcus, ut non uideat? Quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere? Ego tibi complures nominare satellites possum filio insolentiores. Ad hæc, uerisimillimū est nullius insolentiam minus approbasse senem quàm filij, uel quod odit omnem tyrannidis affectatorē omnis tyrannus, uel quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ, odiq; sibi conuari (Callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimū imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis possit) uel quod pater etiā pessimus, tamen liberorum non nihil offenditur uitij, & ad crudelitatis ministeria alienis quàm suis uti mauult. Quod si clam patre rapinas, raptus, atq; id genus facinora designabat filius, profecto non tyrannum agebat, sed insolentem satellitem. Sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidē, utri tandem par erat imputari commissa, huic per quem gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioq; fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic cui in manu erat, nutu ne fierent, uetare. Quid autē non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidē neq; pueros emasculāt, neq; uirgines abripiunt, neq; proscribūt, neq; bona diripiunt, neq; phana dispoliant, neq; hæreditatibus manū iniiciunt, neq; compilant ærarium, neq; tormētis excruciant, neq; quenq; iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum huic tyrannicū ludum per ministros exercent. In unum tamen tyrannici nominis inuidia competit, in unum occidendum lex præmium instituit, in unum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat. Quorum ut quisq; sua opera tyranno profuit, ita aliud atq; aliud uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum nemini congruit, nisi uni illi, sub cuius ueluti dlypeo, tota illa pniciosissimorū hominū colluuius latitat. Arbitror uobis, iudices, sæpenumero auditū esse, id qd̄ eleganter à doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non longas modo, uerum etiam plurimas esse manus: plurimos oculos, eosq; acerrimos: plurimas aures, easq; lōgissimas. Omnino prodigiosum quoddā est animal tyrannus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis manibus, pedibusque. Quot enim habet scelerum ministros, totidem habere membra uidetur. Atque ut ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi constat ministris. Verum ut illud quod corpus appellatur nihil est aliud, quàm quiddā omnibus ex membris aggregatū, ita in tyranaide

unum quippiã est, quod neq; pes sit, neq; manus, nec ullũ aliud membrum, contineat autem uniuersa: at ita cõtineat, ut ab ijs possit separari, idẽq; tyrannus uocatur. Proinde exaggera quantũlibet iuuenis insolentiam, uiolentiamq; , præfectum arcis uoces licebit, oculũ nomines licebit, aut si mauius dextram: aut si ne id quidẽ satis, præcipuũ tyrãni caput dicas licebit: Tyrannũ certe uocare nequaq; potes. Vnum enim illud portentũ tyranni nomine censet, cuius autoritate tituloq; cuncta hæc membra uelut animantur: idẽq; unum forti ciui permittit occidere. Non uult te in oculũ aliquẽ inuolare: non sinit ut caput aliquod amputes, ne tale quiddã eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poëtæ: ut pro uno capite resecto, duo pestilẽtiora subnascantur: pro uno excusso oculo, plures aciores succedant: pro una rescissa dextera, multæ robustiores subpullulent: unius uitæ te dominũ, arbitrumq; constituit, qui sibi sit ausus tyranni uindicare nomẽ: quo sublato futurum sit ut membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur, aut certe sanentur. At quid ego tecum iam accuratis argumẽtationibus ago? Possum illico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capete. Iuuenẽ paulo ante magnũ patris satellitem nominabas. Nõ inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnẽ tyrannidẽ occupasse filium: solius appellationis honorẽ cessisse. Qui conuenit eundem & satellitem, & tyrannũ appellari? Tum si cessit, non igitur usurpauit tyranni nomen. Cõtactus autem uerbis aut rati sunt, aut rescindũtur. Lex hac tecum formula cõtexit: si quis tyrannũ occiderit, præmiũ ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia cõmemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcunq; illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnum (ut ipse fateris) satellitem occidisti, non tyrannũ: quid tibi cum lege rei est? At rem, inquis, legis sequutus sum, non syllabas: eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus: libertatem peperit, seruitutem sustulit. hoc lex sensit, huius rei autori præmiũ præstituit. Satellitem, inquam, occidisti: nihil moror quantũ, quàm grauem, quàm ferocem, quàm sceleratum: satellitem tamẽ occidisti tyrãnidis, non caput: aut si caput, unũ è pluribus. Sed hæc omnia tibi ex animi sentẽtia largiamur: fuerit sanẽ res tota tyrãnidis filius: pater nihil nisi uocabulũ quoddã inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nil aliud quàm meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? præsertim ita dilucidis, ut perspicuũ magis nihil esse possit, & cõmentitiam interpretationem domi tuæ natam in iudiciũ adferre? Ego iudices, nullum in Rempublcam exemplum perniciosius induci posse iudico, quàm si consuescant homines calumniõsi à præscripto legum recedere: & interpretamento, quod

ad præ

ad prætexendum facinus quisque suum maxime idoneum comminisci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem unquam meminit de legis sententia quarì solere: nisi quum in scripto quiddam apparet ambiguum, obscure dictum: aut quum ex uerbis & euentu absurditas quæpiam extitit, eaq; manifesta? In priore nõ cuiusuis cõmentum, sed iuris prudentium responsa, sed iudicum sententia recipi solet. In hoc posteriore, necessitas ipsa compellit aliquantisper à legis uocibus deflectere: & æquitatem iuris potius, quàm uerba spectare. Duplex itaq; periculum uidetis iudices: alterum ne superstitiosa cauillatione literarũ legis ab eo quod lex spectauit, abducamur: alterum ne passim à præscripto discedendo, leges omnes & iudiciorũ religionẽ subuertamus. Quorũ illud quidem multo leuius est: propterea quod uix unquam accidat, ut legislator obscure quid uoluerit, explicuerit: aut absurdum quiddam exoriatur. Hoc multo periculosissimum, perniciosissimumq; . Etenim quæ tandem lex futura est, quam uersutus calumniator, quo pœnam effugiat, non facile possit aliquo commento subuertere? Neq; quisquã elabatur è iudicio uestro nocens, nisi qui sit usq; adeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire, Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret: ita pro sene iuuenem, pro Tyranno satellitem, pro homicidio Tyrannicidium: & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interim iudices religio, uestrum iururandum, qua tandem ratione seruabitur: quibus nihil futurum est certi, quod in cognoscendo sequamini: uerũ ambiguas, diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit? Ergo quum in omni causa maximopere cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur: tum in hac non periculosum modo, uerum etiam absurdissimum: quum legis uerbis nihil possit esse dilucidius: sententia nihil æquius: interpretamento quod præter legis mentem inducitur, nihil pestilẽtius. An credimus legis huius autorem usque adeo infantem, & uerborum inopem fuisse: ut dicere non potuerit, qui quouis modo Tyrannidem sustulerit: huic præmium esto, si modo isthus sensisset? Neq; uero fugit illum, totam Tyrannidẽ per satellites & præfectos exerceri solere, permultosq; in his esse uel Tyrannis ipsis sceleratioris: atq; ut ita dixerim, Tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores: nisi & omnium omnia ministrorum scelera Tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem: non quod illos uita dignos iudicet lex, sed quod unius cæde totam Tyrannidem tolli uelit, non multorum cæde reddi duriorẽ. Tuum erat legi simpliciter parere: neque eius uerba quasi plumbeam quamdam

dam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem instituere. Præsertim in hoc exemplo, quo non aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficere tibi pro tua libidine licentiam sumas. Nō illud hoc spectandum, iudices, quam inuisus reip. sit, qui occisus est, quam maiore etiam supplicio dignus: uerum id etiam atque etiam pendere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines, semel in ciuitatem receptum, semel uestris sententijs approbatum, denique præmio compensatum, quo tandem licentiæ sit processurum. Quod iste sibi in tyranni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in ditissimum quemque ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno aut ferro adorieetur. Postremo si cui magistratus non placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit e medio tollere. Porro ad facinoris defensionem, Sophistam quempiam aut scyphantam consulat (si ipse ingenio stupidiore fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducet: dicet nil aliud sensisse legislatorem, quam ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur e medio. Atque ita breui futurum est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gauisi sumus: id in multis sapius & doleamus, & improbemus. Credite mihi, non mediocriter discrimen, neque conuenienter accipiendum, ut titulo reperto, priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit, siquidem animaduertimus, nihil omnium esse, quod lex parcius, circumspectiusque permiserit. Etenim (si memini) tribus duntaxat temporibus lex indulget, ut quis citra iudicium hominem occidat. Primum adulterum, sed in uxore deprehensum: id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utrumque pariter interimat, si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in ui depellenda. At ita si demonstras te mortem effugere nequissime, nisi mortem intulisses: id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potius sit isthuc, quam alium occidere. Vterque tamen facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur: atque (ut ita dicam) ultro semet reum facere cogitur. Quod si omnia constabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, non laude dignus esse uideatur. Postremo in tyrannicidio: ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmiū quoque proponit: at ita si eum quem tibi lex isto uelut insigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris: non si scelestum alio scelere sustuleris: neque patietur te ius occidendi præmissum, latius quam ad unicum tyranni caput trahere, nisi si quis obstitat, ut per illius necem tibi necesse sit ad illum penetrare. Iamque hoc factum tuum secunda illa ratione defenditur. Huic

tertio

tertio generi fortasse proxima uideatur, hostē in bello feriēdi facultas: quam tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palàm hostis sit declaratus, nisi in impatoris uerba iuraris, nisi ille aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurū est, hostem interfecisse. Tu dicturus es: Hostem occidi, nam plus quàm hostilia faciebat, nomen hostis tantum aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare, ac tuo fortasse scelere fruetur: uerum ne serpat exemplū, pœnas de te sumet. Quid autē aliud abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designauerat: tu illius uocabulū tuapte autoritate in alium transfers, quod nisi in unum non potest competere: neq; traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratū, quem uoles iudicem, quem uoles ciuem, tyrannum appellare. Neq; uero sine grauissimis causis lex tot uinculis astrinxit hanc in uitam alterius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiq; posse, q̄ uitam: uidit in extinctū facile uarias causas cōfingi etiam impune posse, quandoquidē ille non sit refutaturus, qui iacet. Vidit quàm multis tuitulis suum quisq; dolorem posset prætexere, si post occisum hominē ulla causa recipiatur, præter eas quæ legibus sint expressæ. Quid quod grauatim sibi quoq; lex permisisse uidetur, ut homini uitam eripiat: q̄ comperta, quàm multa requirit argumenta, quàm multa concedit reo, quàm maligne agit cum actore, quem non nisi suo periculo uult accusare: quantum spacij largitur ei: qui defertur: quàm liberam iudicum reiectionem. Quantum igitur à mente legis abesse putas, ut cuilibet permittat, uel pro suo priuato dolore, uel domestica iuris interpretatione, hoc est, subuersione, in cuiusq; uitam grassari? Neq; ad rem pertinet, quantum criminum aceruū exaggeres, quantum uis etiam uerorum addo notorum: dicas parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, pculatorē, ueneficum interfeci. Tyrannum lex iubet occidi: atq; hic unus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiorq; ciuitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quàm fuerit scelerosus, qui perijt: in unum tyrannū tibi ius fecerā occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detulisses: auditus, reuictus, damnatus à me palàm pœnas dedisset, omniq; reipub. salubri exemplo fuisses. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exemplo, perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem, à legis uiolatione aspicias: hoc est, malis malo mederi studes. An me clam esse putas, q̄ multi sint in hac turba uita indigni, morte dignissimi? At eos meæ cognitioni, non tuis manibus seruo: sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Quur tu mihi præire conaris? quur nullo mandante magistratū occupas? & dum tyrānicida uideri uis, ty

rannū

rannū imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quod mihi parere recusat, & præire conatur? Ei demū ferrū tractare licebit, cuius manibus ego permiserō. Si iuuenē occidisses, quod non alia patuisset ad tyrannū uia, darem ueniā necessitati: nunc occidisti, non obsistentē, non auxiliū ferentem patri, sed patris opem implorantem. Huius unius cæde cōtentus discessisti, tyrannū nec impetisti, in quē unum tibi ius feceram. Meum erat expendere, utrum ex usu rei pub. fuerit, an iuuenis occideretur: maluerā illum exquisitoribus excruciatū supplicijs, exemplū omnibus ædere. Neq; hæc dico iudices, quasi parum gaudeā pariter cum patre sublatū filium: utinam eadem opera simul oēs sint oppressi, quibuscunq; tyrannus placet. Sed quis prohibet, simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, si iudicio comprobetur, in legem atq; in exemplū trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, sed de legis uiolatæ maiestate. Non enim par est, ut cuiq; personæ præter ius extincti odium in scelere suffraget. Neque tam spectandū in quem cōmissum sit facinus, quàm quo exēplo cōmissum. Alioqui quur non eadem opera, fas sit in tyranni nepotes, pellacas, pueros, uxores, liberos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem uxor sæpenumero suggerit. Ad summā immanitatē nonnunquam libertus aliquis, aut uernula instigat: quur non & hos iugulas, si tibi ius est æstimatione priuata meritorū ciuem iugulare? Quid quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haud quāq; tibi ius sit occidendi. Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, imò qui iam cōpluribus locis ignem subiecerit, sed incendiū subito exorto imbro restinctum, autorem non obscurū, uerum abditū latitare. Eum forte fortuna repertū, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirū, quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quàm expilare: ciues uniuersos uno igni finire, quàm in pauca quædā sæuire capita. Et tamē in unum tyrannū stringendi ferri potestas priuatim permittitur. Illū deferendi modo ius habes? Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandē aliud est, quàm legum auctoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdā agere, quod tyrannus palàm ac ui facere cōsueuit? In recipienda lege fas est populo causam, æquitatemq; legis excutere. Caterum receptæ, & longo iam usu cōprobata, simpliciter oportet obtēperare. Neq; enim existimandū est maiores illos nostros uiros, sine cōtrouersia sapientissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico

unico capite finiretur. Primum ad iugulandi licentiam, fenestram aper-
 riendā ciuibus non putauerunt: deinde perspiciebant Tyrannidem fa-
 tale quoddā esse Reip. malum, quod minore noxa tolleraretur, quā ma-
 le exagitaretur: neque posse semel tolli, nisi Tyranni ipsius cāde. Quo
 submoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat: iam nihil opus
 esse priuata audacia, nimirū illis in Reip. administrationem uindicatis.
 Quod si Tyrānus in ius uocari potuisset, ne hunc quidem tuæ dextræ
 arbitrio permisissent. Videbant & illud: Tyrānidem nonnullam habe-
 re monarchiæ legitimæ speciem: hoc tantum interesse, quod in monar-
 chia populus regi paret, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libi-
 dini subiecta sunt. Rex publicā spectat utilitatem, Tyrannus priuatim
 suam: unde publicitus expedit, ut Tyranno ueluti principi legitimo ci-
 uitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum autori-
 tatem in pristinum statum restituat, atque id unius (si fieri potest) capitis
 iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum
 Reip. quasi corpus corripunt, legum prudentia consueuit uti: ut exem-
 plo magis, quā admissi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatem sa-
 nare studet, magnā ciuitatis partem interimat. Hinc est quod in sedi-
 tionibus publicis non nisi in ipsos autores consueuit animaduerti, re-
 liquis quos tempestas illa commouerat, dari ueniam: aut uix etiam dari
 ueniam, qui in publico Reip. tumultu quietem egissent. Quæ potest aut
 pestis esse fatalior, quā Tyrannis? Quæ sese latius in ciuitatis mēbra dif-
 fundit? Quota quæque urbis pars ab hoc uicio syncera potest esse? Omit-
 to iam quicquid est ambitiosorum, ære alieno obstrictorū, scelere con-
 taminatorum, barbarorum (nam hæc tota sentina hominum Tyran-
 nide gaudet, ut in qua nullis maiora, quā sceleratis sint præmia) bonos
 etiam ciues hoc malum inuoluit, dum uel timet fortunæ suis, uel rectū
 iudicant seruire temporis. In hoc itaque rerum statu leges non extinctæ,
 sed oppressæ modo, cautim & circumspecte agunt, intelligunt hoc
 hulus citra summā ciuitatis perniciem exasperari non posse, unius ca-
 pitis dispēdio cōmode sanari posse. Quare docto cuiuspiam medico præ-
 mium ostendunt, digito demonstrant, quod membrum secari uelint,
 quibus abstinere. Caput indicarunt illæ, tu dextram secuisti. Illæ Tyrā-
 num, tu Tyrāni satellitem occidisti. Quo præmio dignus? Nempe eo,
 quo qui morbo inscite exagitato, totum hominem in extremum uitæ
 discrimen adducat, quo qui hominē legibus uetantibus occidat. Neque
 ego nunc te cædis reum ago, aget alius fortassis, cuiuscumque lubitum erit:
 uerum illud modo consilium fuit, ostendere tibi quā insignitæ sit impu-
 dentia in ea causa, tam eximiā tibi uendicare laudem, tam egregia po-
 scere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecum exactius, ac seue-

P rius aga-

rius agatur, ut graueis pœnas effugias. In nũc & curiosum me uoca: qui tam cãdide, tamq; ciuilitè tecũ agã: ut quũ te possim in graue discrimẽ uocare, sat habeã legis & Reip. causam defendere, ne circumuẽta prãmium dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus modo (quibus isthuc iam dudum liquere puto) uerum tibi etiam ipsi cupio persuadere: & facturum me cõfido, si modo tantisper animũ possis attendere. Vin igitur, ut quemadmodum tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus: dispiciamusq; q̃ multa tuo in facto desiderentur ad id, ut legi satisfeceris: & quantum tuis sis hallucinatus, quum multa diceres etiam superesse: Tria quedam requirit lex, & ita requirit: ut si quodlibet horum desit, aut pœnam te, aut certe nihil gratiã debere se credat. Quorum ego non unũ aliquod, sed unumquodq; deesse docebo. Quod si facio: utrum æquo animo cedes prãmio, an impudẽter petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint: nõ est quod Tyranniciã prãmium petas. Animus, uia, & effectus. Animus duo quedam complectitur, uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si Tyrannum per imprudẽtiam occidisses: si præter propositum, non magis profecto prãmium tibi debeat, q̃ si quis Tyranno amicissimus idẽ fecisset, nam idem potuit accidere. Tu porrò quid propositi in arcem attuleris, ipse uideris, ita demũ legi persuasum erit, te uoluisse occidere Tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq; id etiam quũ tibi in manu fuerit (ut ais) si libuisset interficere. Lex negat sua referre, utrum Tyranniciã propositum in arcem non attuleris, an allatum repẽte mutaris. Iam quid speraris excutiamus. Quanc̃ isthuc leges nõ ita ualde curiose pensculantur: sed tamẽ in tam absoluto facinore partes omneis cõstare oportet. Quid enim si Tyrannum interfecisses, quo Tyrannidem ipse occupares, utrum prãmium sperares? an supplicium metueres? Quid si quo priuatum animi tui dolorem ulcisceris, Tyrannum occidisses, atq; id esset palãm, nũ prãmium auderes postulare? Quid, si latrones Tyrannũ forte fortuna obuium obtruncassent, num ad hũc honorem aspirarẽt? Quid si quis Tyranno priuatim infensus, magna te pecunia cõduxisset, quo ei Tyranno uenenum dares, dedissesq; num, queso, tyranniciã prãmium postulares? Ego hic tecum non ago coniecturis: nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obscurior est, q̃ ut tu alioqui tã gloriosus quicq; de ea ausus fueris dicere: illud unum affirmare nõ dubitem, qui Tyrannum quum tuto licuerit, non occidit, planè noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremum exitium Reip. uideretur allatura, potius q̃ ullam cõmoditatem: is aut priuatim dolorem ulcisci uoluit, non libertatem publicam uindicare, aut emolumentũ suũ sequutus est Reip. periculo, non suo periculo

Reip. studuit

Reip. studuit prodesse. Postremo non potest nisi gloriae ieiunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest non uideri lucrū sequutus, qui tā improbe præmiū flagitat. An nō uides igit̄ quāto pe-re hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tuæ uitæ periculo sua causa uoluit occidere, eum tu non solum uolens præteristi, uerum etiam periculose in Remp. irritasti: quem sua causa noluit occidi, eū tu maximo nostro periculo tui compēdij, aut animi fortasse gratia iugulasti. Sed finge te animum Tyrannicida dignum ad facinus attulisse, lucri perinde ut uitæ contemptorem, magni tamen refert, qua ratione Tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamē nemo alius tibi concessurus est. Te in filio iugulasse patrem, in non Tyranno Tyrannum. Largior isthuc Delium aliquem tibi prædixisse, ut certum præscire potueris, quod ipse etiā uix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, uerū hoc pœnæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanè Tyrannidē, idēq; noua quadam & inusitata ratione. Vides q̄ multa tibi dono. Tamen obstitam tibi, nec sinam ferre præmiū, propterea quod ea uia sustuleris, quæ legi non probatur, quæ nō expediat moribus ciuitatis, quæ nō sit forti uiro digna. Age quid si Tyrāni filium infantem in cunis iugulasses, & rursus adfuisse Delius ille, per quem certum præscire posses fore, ut necato puero, pater sibi mortē accerferet, atq; id euenisset, utrū te tanquam Tyrannicidam suspiceret Respub. an potius tanq̄ immanem & ferum hominem execraret, qui in eam sæueris ætatem, cui etiā ab hoste armato parcitur, quæ leonibus etiā miserāda uideatur? Quid ergo? Utetur tuo maleficio Respu. cæterum exemplum haudquaquā probabit. Quid si Tyranni uxorem, quam ille misere deamaret, per uim constuprasses, atque ille eius impatiens contumeliæ, fugerit è uita: utrum Tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij supplicium potius formidabis? Res obscura non est. Conferam tuo facto propiora. Quid si Tyranni medicus quum esses, ueneno agrotāti dato, illum sustulisses, utrum ut ueneficum oderit te Respub. an ut uirum fortem admirabitur? Tyrannum sublatum gaudebit, facti rationem, modumq; detestabitur. Quid si quum te Tyrannus familiariter uteretur, tu in conuiuio prætextu necessitudinis uenenum porrigeres? Deniq; si per magicas imagines, ac maleficas quasdam deuotiones Tyranno uitam ademisses: utrum à lege præmiū, an pœnam expectares? Atqui Tyrannidem utcunq; sustulisti. Euentu gaudet lex. Verum exemplum tam perniciosum in Rempub. non recipit: ut consuecant ciues scelus ulcisci scelere, patrem in filio iugulare. Vides quantum momenti sit in modo, uiaq; , ut factum tuum approbetur?

Quod lex permittit ut fiat: non statim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulterum ferro occidere licet: ueneno aut incantamentis non licet. Quir ita? Quia pestilens exemplū omnino tractare uenena. Nec id ulla causa quantūuis honesta, sinit in ciuitatem irrepere. Quid quod ne hostem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas est? Nam nusquā non improbat maleficia lex: & ueneno tincta tela etiam in bellis interdicta sunt. Quod si modus facti superatur in his, in quibus nullū petitur prāmiū, quanto magis id fiet in his, in quibus summū petitur. Lex triumphū statuit ei, qui certum hostiū numerū fuderit. Fuderit aliquis nō acie, sed aquis & pabulo ueneno tinctis. Vtrū ciues hunc æquis oculis spectare poterūt triūphantē, an potius sicuti ueneficū oderint, auersabūtur, execrabūtur? Quid quod priuatis etiā in rebus uia, modusquē perpēditur, quo magis idē oportebit, tū in publico, tum in splendidissimo facinore, ut à quo cōueniat omnē sceleris suspiciōnē abesse? Age illud tecū reputa, si medico mercedē pactus esses, quo te morbo leuaret, atque ille nō pharmacis, sed maleficijs & incantamentis morbū exemisset, utrū prāmiū dabis, an magis hominē in ius trahes? iniuriā malis artibus data reū ages? Clamabit ille, morbo te leuauit, qua uia quid isthuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, qui nisi sua opera, ne esses quidem, qui prāmiū negare posses, Tu protinus respondebis, opinor, medico te prāmiū esse pollicitum, non mago, neque debere quicquē, nisi rem malam ei, qui beneficium male dederit. Quantū ne dedisse quidē uideretur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incōmodum, nō amouere. Dices enim animo nocitum, dum corpori subueniē. Atque istam litem uincēs, etiam iniquo iudice. Atque eadem, aut melior etiam, & uincibilior est tecum causa legi, quā quæ tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de priuata mercedula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, per quam cautum oportuit, ne quis quē ciuium circumueniatur. Ibi salus data, certa quidem et efficaci, sed suspecta & improbata uia: hic nefario scelere (quir enim non sic appellatur homicidium, quo in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta Respub. quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercede conductus, uenenum pro remedio ministret: quod tamen ægrotanti (ita ut non raro consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit, suis fatis acceptum feret quod uiuat, tibi mortem, tamen si uitarit, imputabit. Neque sua referre putabit, utrum imperitia, an perperam, ac studiosè pro pharmaco uenenum porrexeris, propterea quod tui fuerat officij, aut nō suscipere negociū: aut fidem

aut fidem simul, & artem, & industriam, ac diligentiam: & quicquid à probato artifice solet requiri, ad curā adferre. Sed age sinimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti: ut planè ista uia Tyrannum occideris, citra ullum Reip. discrimem. Lex non approbabit facinus tuum: nisi non tantum à crimine, uerū etiam ab omni criminis specie procul abfuerit, ne uidelicet ea quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficium omne secludat: incolumitatem suam quam cōueniebat, aut Deo cuiquam, aut certe Dijs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit, inquam, nisi Tyrannum ipsum quem nominatim indicauit ipsa, quæq; permittit uia sustuleris: ne per rimam istam periculosum exemplum in Remp. irrepat. Postremo nisi ferro, non clancularijs ac maleficis artibus: nisi uirtute, nisi manu, nisi uitæ tuæ manifesto cōtemptu Tyrannum trucidaris. Neq; em̄ huc tantum spectat lex, ut Tyrannus in præsens submoueatur: uerum illud multo magis respicit: ut omnes mortales intelligant in ea ciuitate uiros esse fortes, qui non uereantur uitæ suæ dispēdio, patriæ cōmodis consulere: ac præclari exemplo facinoris, omnes etiam in posterum ab affectatione Tyrannidis deterreantur: cum uideāt in ea ciuitate nullū esse Tyrannis satis tutum præsidium: quandoquidem illud nemo nescit, qui uitæ suæ sit contemptor, eum esse alienæ uitæ dominum. Nam quod omnino satellitiū, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animū Tyranni caput defendāt: qui patriæ libertatē sua uita bene credat emi? Postremo autē: ut maxime tibi constet animus, ut cōstet uia, id quod est totius negocij caput, nō effecisti. Tantū em̄ abes ut Tyrannū occideris: ut quātum in te fuit, Tyrannidē maiorem in modum auxeris, interfecto Tyranni filio. Quid autem refert, malitia, an stultitia Remp, in discrimen adduxeris? Nā illo quod uulgo dicunt nihil uerius. Intempestiuam beneuolentiam nihil à simultate differre. Tantum abest ut occideris Tyrannum: ut ne suspicari quidem potueris id euenturū, ut ipse semet occideret. Sed iuuenē occidisti patre insolentiorē: quid tum postea? si patri & huius scelera lex impunitat? Magnū proinde Tyranni satellitē, non Tyrannū occidisti. Sed paratū Tyrannidis hæredē occidisti: in Tyrannidē succedit, qui prior, qui potior est in occupando. Verū esto sanè, certum hæredē sustuleris: igitur qui Tyrannus erat futurus, interemisti. Atqui quod futurum est, id nondū est. Porro lex eum qui iam Tyrannus sit, tolli debet: non quæ aliquando futurum diuines. An qui statuam ex pacto debeat, & rudē truncum præstiterit: fidem persoluisse uideatur? Non arbitror. Vbi nunc igitur sunt illa tā multa, quæ tibi ad præmiū postulandū supererant? Vides q̄ ne unū quidē omniū tibi constet, quorū nihil oportebat deesse.

bat deesse. Volui, inquis: id demum uoluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata propositum est cõmutatum. Hoc igitur præmij tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio è cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis auferes, quod is qui sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occidisti deniq; uerum eum, quem neq; lex permittebat arbitrio tuo, neq; ex usu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod fecisti. Numini igitur gratia debetur, tali, qualè Palladem Atticis fuisse ferunt: de qua prouerbiũ extat, quod Atheniensium male consulta, in bonum exitum uertere cõsueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti: non libertatem restituisisti, sed numen aliquod huic urbi propitium, quod euetum tuæ temeritati debitum, sua cõmoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populũ constituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quũ semel in periculum uocaris, ne pro simplici Tyrannide duplicatam pateretur: nunc rursus in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortunium retrudatur. Quid tu te fucis & phaleratis dictis in alienũ meritum insinuas? Quid tibi in eo negotio laudẽ uniuersam uēdicas: ex quo præter pœnã temeritatis, nihil ad te redire merito possit? Si Reip. si iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, qui nullum periculum uitæ Reip. causa recusat: si facinus non scelere, non pernicioso exemplo, sed legitima uia peregisti, si fortuna tuis egregijs conatibus bene expetitũ dedit euentum, aude tyrannicidã te uocare, aude pulcherrimum, ac penè diuinum munus à Rep. poscere: aude nobis seruatas leges, restitutã ciuitatem, aude templa, aras, focos, fortunas omneis, tutos pueros, iniuolatas uirgines, impolluta matrimonia, deniq; hoc ipsum quod hic lege & apud iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quod obstiterim: aude ciuitatem ingratitude in simulare, nisi laudem promeritam persoluerit: aude iudices, uel iniquos, uel corruptos clamitare, nisi suis sententijs præmium tibi decreuerint. Contra: si suspectum quid uoueris, si periculosum, si contra leges, si cum scelere cõiunctum quod feceris: sit pudor, ac desine tandem improbe præmiũ flagitare, quod nulla ratione promerueris: pœnam, si sapias, incipe deprecari. Istiuc fortassis ab æquitate iudicum, à ciuitate deorũ munere læta, queas impetrare. Neq; enim putes unum me te à præmio deterrere. Imaginare isthac in causa pariter & leges, & Remp. & Deos tibi aduersari. Puta leges his tecũ uerbis agere. Si nos uere restitutas uideri uis, sine nostrã auctoritatem primũ in hac tua causa ualere. Lõge plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si parueris: si tuam cupiditatẽ nostro sub-

miseris

miseris arbitrio : si primum exemplum in te ciuibus ædideris, reuixisse nos, si mōstraris ciuitati iā non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro præscripto cuiq; uiuendum esse. Atq; altera ex parte Remp. hac tecū oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi præstare studes, noli hāc stultitiæ notam mihi inurere: ut in posterū re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmiū decreuisse, cui pœna magis deberetur: noli mihi Deos, quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot sacrīs, tot precibus, tot meis malis placui, commouī, propitios reddidi, denuo per ingrati tudinem iratos atq; infensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illorum beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Resp. commouet: certe Deorum orationem uereri debes, quos ita tecū agere putato. Quid tu te in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuò benignos esse? Quur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam libertatem debet, tu bis debes, commoditati nostræ: & quod Remp. seruauimus, cuius tu pars es, & quod commoditate nostra tuam periculofam stultitiam, uel scelus potius in maximam felicitatē uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitiq; adfuissemus, quid aliud tu q̄ perieras, & per te Resp? Quod si planè contendis, ut præmium aliquod feras, abunde magnum præmium à nobis perfolutum est, quod per nos res à te male instituta, bene uerterit. A legibus merito maior relata gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris ueniam condonarint. A ciuitate satis amplam laudem feres, si ea patitur, ut in restitutæ libertatis historia tuum quoq; nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitum uelle præripere, ciuitati munus nostrum eripere, legibus autoritatem adimere. Sed finem facio, nimirum extillata iam aqua. Quod superest nunc, uestre partes sunt iudices statuere, utrum secundū leges, secundum Deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare uelitis. Vtrum hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, sapius exprobrandam, & breui fortassis à superis iratis (id qd' abominor) auferendā: an in Deos quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, benèq; fortunandam. Vtrū magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio statim leges circumuentæ dicantur, an ut appareat legum restitutarum seueritatem, & iudicum sapientiam aduersus unius, inquā, postulationem ualuisse.

DECLAMATIONIS ERÀSMICAE, QUÆ LVCIANICAE RESPONDET, FINIS.